

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877.

Första Kammaren.

N:o 22.

Onsdagen den 11 April 1877.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Uplästes följande läkarebetyg:

Att Landshöfdingen, Grefve H. Wachtmeister är sjuk och oförmögen att lemna sina rum intygas af

Stockholm den 11 April 1877.

V:t Lundberg.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 21, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel:

35:te punkten.

Herr Ljungqvist: Jag torde först få anhålla om Kammarens välvilliga öfverseende därför, att jag tillåter mig att taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk; men mitt lifliga intresse för denna fråga, liksom allt som rör Upsala universitet, har gjort att jag låtit mina betänkligheter falla och sökt öfvervinna den räddhåga, som jag ju måste känna vid att uppträda inför denna lysande samling af landets förtroendemen.

När man genomläser Stats-Utskottets motivering för afslag å den Kongl. propositionen, har man svårt att värja sig för den tanken, att Stats-Utskottet redan på förhand varit beslutet att afslå densamma och att det endast haft att uppsöka mer eller mindre användbara skäl för ett sådant beslut. Först i anförandet mötes man af det uttryck: »att det för uppförande af en universitetsbyggnad i Upsala nu äskade belopp vore i och för sig vida större än hvad som någonsin förut blifvit af Riksdagen för någotdera af universitetens beviljadt.» För ett vanligt förstånd vill det dock vid en närmare granskning synas, som om denna omständighet bort tala snarare för än emot bifall till ifrågavarande förslag. Akademiska konsistoriets skrifvelse till Kanslern har varit tillgänglig för samtliga

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.*

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

Kammarens ledamöter och lätteligen har af densamma kunnat inhemtas, hvilka ofantliga ansträngningar universitetet under detta århundrade gjort för att uppföra nödiga byggnader, och detta med ett särdeles litet statsbidrag. Då skrifvelsen, såsom jag nämnde, varit tillgänglig för alla, vill jag endast i korthet anföra de byggnader, som under detta århundrade blifvit uppförda. De äro: *nya bibliotekshuset, nya astronomiska observatoriet, ett hus för anatomiska institutionen, en gemensam byggnad för de kemiska, fysikaliska och geologiska institutionerna, det nya akademiska sjukhuset, ombyggnad af värdhuset i botaniska trädgården samt slutligen också en gemensam byggnad för de patologiska och fysiologiska institutionerna.* Totalkostnaden för samtliga dessa byggnader uppgår till ett belopp af 1,120,587 kronor, hvartill statsverket genom direkta anslag endast bidragit med 151,000 kronor eller med ungefär 13½ procent af hela kostnadssumman, och detta då under de sista tjugu åren från statsverket beviljats direkta byggnadsanslag åt *elementarläroverken, Kongl. biblioteket, vetenskapsakademien, teknologiska institutet, slöjdskolan, nationalmuseum, dramatiska teatern, musikaliska akademien samt veterinärinstitutet* med tillsammans icke mindre än 6,556,605 kronor. Med dessa siffror för ögonen har man svårt att fatta den förundran, hvaruti Utskottet fällit redan vid en blick på anslaget belopp och likaledes svårt att förstå huru denna förundran kunnat vända sig till ett afslag.

Utskottet har vidare sagt, att det saknat fullt tillförlitliga grunder för bedömandet af de uppgifna behofven. Besynnerligt nog har Utskottets ordförande icke saknat sådana grunder, såsom det af hans reservation kan inhemtas; och man torde få antaga, att han icke undandragit sig att lemna Utskottet del af densamma. Dessutom har Utskottet af hvar och en, som eger någon bekantskap om detta universitet och dess förhållanden, kunnat erhålla underrättelse om dess lokalers otillräckliga utrymme samt deras i ordets egentliga mening bedröfliga och usla skick. Ett besök på stället hade varit lätt verkställt. Måhända har ett sådant varit ifrågasatt, men kanske man tvekade att utsätta sig för verklighetens öfvertygande makt. Lokalernas beskaffenhet är dock utan tvifvel af en större betydelse än man i allmänhet varit benägen att medgifva. De ädlare och mera hyfsade vanorna trifvas bäst i ljusa och väl ordnade rum, och på goda vanor följa goda tänke- och handlingssätt. Genom studierna vinna vi insigter och kunskap, men genom våra vanor utbilda vi karakteren. De dåliga lokalerna äro utan tvifvel stora och viktiga hinder för det sökta målet. Att timme efter timme vara sysselsatt med en ansträngande tankeverksamhet i tunga, mörka, fuktiga och obehagliga lokaler, skall otvifvelaktigt utöfva ett ogynnsamt inflytande på sinnet, och säkerligen torde en reaktion hos det unga sinnet efter sådana arbetstimmar någon gång medföra fall af smärtsamma följder, till och med för lifvet.

Vidare andrager Utskottet, att en fullständig och omsorgsfull utredning borde föregå fattandet af ett så viktigt beslut som detta. Visserligen är en fullständig utredning före ett så viktigt besluts fattande af största nödvändighet. Det torde dock förlätas mig, om jag anser talet om bristande utredning härvidlag såsom till och med

blott ett svepskäl. Ty hvad är väl egentligen som fattas i utredningen? Behovvet är styrkt. Arkitekter och sakkunnige hafva blifvit hörde. Akademiska konsistoriet har afgifvit sitt utlåtande. Kanslersembetet har uttalat sig och Öfverintendentens-embetet har granskat. Hvad skulle man vinna genom att upprepa samma procedur. Jo, tidsutdrägt och möjligen den risken, att, då byggnaden kommer att beslutas och utföras, de nödiga kostnaderna blifva större utan att någon motsvarande fördel derigenom vinnes. Talet om reparation och förbättring af de nu befintliga lokalerna torde väl icke vara på fullt allvar menadt. De förståndige och erfarne män, som utgöra Stats-Utskottet, veta nog huru svårt det är att förändra eller inrätta gamla byggnader för nya ändamål, och den största nytta, som man kan få af de nu befintliga lokalerna torde helt säkert vara den, att med nödortfigt underhåll använda dem till de ändamål, för hvilka de lämpa sig.

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

Hvad det beträffar att underkasta de föreliggande ritningarne och förslagen någon närmare granskning, torde med skäl kunna anföras, att, likasom Stats-Utskottet och Riksdagens Kamrar icke utgöra någon »artillerikomité,» de icke heller äro någon byggnadsnämnd.

Utskottet har i sin motivering sammanslagit denna fråga med frågan om universitetsbyggnaden i Lund. Hvad egentliga meningen dermed kan hafva varit är svårt att fatta, såvida Utskottet icke afsett att förläna anslagsfrågan stora och afskräckande dimensioner. Man vet, att frågan om en universitetsbyggnad för Lund är under Kongl. Maj:ts pröfning, och att man har skäl att ganska snart förvänta hennes framläggande för Riksdagen. Dessutom torde man väl kunnat vänta sig, att den, som i förevarande afseende gifver sin röst till förmån för Upsala, icke heller skall undandraga sig att, när det blifver fråga om Lund, med sin röst bidraga till rättvisa äfven åt det universitetet. För öfrigt finnes för närvarande, som hvar man vet, ett speciellt skäl för Upsala universitetsbyggnad, ett skäl, som icke bör halft ironiskt underskattas. Det är nemligen naturligt, att universitetet vid dess snart stundande, osedvanliga festlighet skall vilja framstå i en så ljus och förmånlig dager som möjligt, och då måste man ju mer än någonsin känna trycket af en så ofantlig brist, som den som i förevarande fall eger rum.

Det har man och man emellan, liksom ock offentligen i tidningarna, åtskilligt ordats om ett förväntadt hufvudstadsuniversitet. Talet om ett förflyttande af Upsala universitet till hufvudstaden hade man med skäl kunnat vänta skulle nu tillhöra hvad man kallar en öfvervunnen ståndpunkt. Ty det lär väl icke falla någon insigtsfull och klartänt svensk man in att nu mera på allvar förutsätta möjligheten af en sådan flyttning. Ett fritt universitet i hufvudstaden är deremot en annan sak, hvaraf statsinstitutionerna i Upsala och Lund icke hafva något att frukta, och hvilka institutioner svenska staten icke kan undandraga sig att upprätthålla, huru lifligt än uppkomsten af sådana fria akademier både i hufvudstaden och annorstädes må vara att hoppas och önska.

Det skäl som kanske för de tvehågsne förefallit särdeles viktigt,

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Uppsala.
(Forts.)

är Utskottets anförande, att det ifrågasatta anslaget icke skulle räcka till för byggnadens fullbordande, utan att man skulle hafva att förvänta äskandet af flera och upprepade anslag till detsamma. Det är likväl känt att kostnadsförslaget upptager det väsentligaste. För öfrigt hade det ju stått Stats-Utskottet fritt att, i stället för att afstyrka förslaget, föreslå en begränsning af beloppet. I detta hänseende torde man för öfrigt kunnat vänta sig, att samma universitet, som visat sig mäktigt så stora och energiska ansträngningar för tillfredsställandet af andra kraf, äfven skulle finna utväg till verkets fullbordande och till betäckande af de kostnader, hvartill det nu föreslagna anslaget möjligen icke räckt till.

Ett kardinalskäl skulle deremot den finansiella ställningen hafva varit, om nemligen denna hade af Stats-Utskottet kunnat åberopas. Det har Utskottet visligen icke gjort, utan i stället användt departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet, »att statsverkets tillgångar tagas i anspråk för många olikartade kraf,» och visserligen är det så. Vi använda, som vi alla veta, icke mindre än 600,000 kronor om året för diplomati och konsulsväsendet, men vi hafva icke råd till ett anslag af 740,000 kronor för en gång åt en institution för den högre bildningen, utan hvilken dock ämnesvenner till våra diplomater och konsulerna knappast kunna fostras i landet. Vi använda mer än 23 millioner för försvarsväsendet och stå just i begrepp att betydligt öka denna förfärande utgiftspost, om hvilka medels rättaste och bästa användande meningarne dock alltjemt äro och måhända länge skola förblifva oafgjorda, men vi hafva icke råd, att åt universitetet för en enda gång lemna ett anslag af öfvergående art, hvaraf man alltid dessutom skulle hafva kvar den faktiska valutan af en monumental byggnadsfastighet. Och detta vid full skattkammare. Då medel finnas torde det dock vara statens pligt att tillse, att icke dessa medel skrinläggas utan användas för nyttiga statsändamål, och derom torde meningarne dock icke vara delade att ju universitetet ännu i våra dagar äro ett bland de viktigaste organ för samhällslifvets utveckling.

Då jag kanske icke för ögonblicket bör framställa något särskildt yrkande, upprepar jag min anhållan om Kammararens välvilliga öfverseende och hoppas lidigt att mäktigare röster, och visserligen mäktigare än den som nu talar, skola höjas för en lycklig utgång af denna fråga; ty det är behöfligt, att landet får erfaras, att inom representationen ett stort antal, dessbättre om det vore flertalet, icke betraktar denna fråga såsom en bland »de mindre viktiga, hvilka böra stå tillbaka,» och minst nu, då tillgångar verkligen finnas för hennes lösning.

Herr Sundberg: Jag skulle lifligt önska att min röst i denna fråga vore en af de mäktigare, till hvilka den föregående talaren värdjat. I följd af en tillfällig heshet är det mig tyvärr i dag omöjligt att få den mäktig till klangen.

Då jag emellertid nu fått ordet, skall jag tillåta mig att börja mitt anförande ungefär på samma sätt som den föregående talaren, d. v. s. med en liten betraktelse öfver Stats-Utskottet. Den, som

länge varit med vid riksdagarne, har ofta haft tillfälle att iakttaga, hurusom nämnda Utskott, sedan det med stor välvilja och frikostighet tillstyrkt en lång rad af anslag, periodiskt gripes af en viss orolig sparsamhetsifver. De föremål, på hvilka denna ifver då skall tillämpas, fara gemenligen icke mycket väl. Man undersöker med stor sorgfällighet deras både verkliga och förmenta svaga sidor, men skjuter dem sedan varligt åt sidan; man förklarar ytterligare utredning behöflig och man vägrar ändtligen det begärda anslaget. Olyckligtvis har nu den för Upsala universitet föreslagna byggnaden råkat att blifva ett sådant föremål. Man säger, att ny utredning är behöflig, oakadt jag och säkert många med mig funnit den skrifvelsen i frågan, som det akademiska konsistoriet aflätit till universitetens kansler och hvilken genom honom blifvit till Kongl. Maj:ts öfverlemnad, innehålla en synnerligen fullständig och klar utredning; ja, jag vågar gå ända derhän att påstå, det den i detta afseende icke utan skäl kan betraktas såsom ett litet mästerstycke.

Det är verkligen utredt, att Upsala universitet har sex auditorier, fyra egna och två förhyrda, till alla de föreläsningar, som skola hållas inom de teologiska och juridiska fakulteterna samt den humanistiska afdelningen af den filosofiska fakulteten och dessutom i några ämnen, tillhörande den matematiskt-naturvetenskapliga afdelningen af sistnämnda fakultet. Det är temligen utredt, att för mer än 60 föreläsare och omkring 1,000 studenter dessa sex auditorier icke kunna vara tillräckliga, och vidare äfven utredt, att deras beskaffenhet är af det jemmerligaste slag. På de flesta af dem har ungdomen att välja mellan att frysa och att plågas af osund luft. Det är ytterligare utredt, att de bästa af de tillgängliga auditorierna behöfvas för den zoologiska samlingen, hvilken är ganska dyrbar, men nu, af brist på lokal för densammas uppställande, icke, på sätt afsedt är, kan komma undervisningen till godo; utan befinner sig en rätt betydlig del af denna samling inpackad i lärar eller på annat sätt stäld å sido utan gagn för dem, åt hvilka den skall vara till gagn. Det är äfven utredt, för att återkomma till auditoriernas beskaffenhet, att näppeligen något enda af våra elementarläroverk eller af våra väl försedda folkskolor är så illa inqvarterad som Upsala universitet. Om nu får antagas att Stats-Utskottet icke är sinnadt att aldeles bestrida behofvet af nya auditorier, blifver samma Utskott det måhända ännu mycket mindre, då jag tager mig friheten att, utom redan meddelade upplysningar, lemna den, att Upsala stadsfullmäktige i dessa dagar ingått till vederbörande myndighet med begäran att i och för utvidgning af en gata få expropriera domkapitlets nuvarande hus. Denna begäran kan, så vidt jag förstår att bedöma saken, icke gerna vägras, då behofvet är ovedersägligt och den ifrågasatta utvidgningen befinnes vara i fullkomlig öfverensstämmelse med den uppgjorda nya stadsplanen. Om då sagda begäran bifalles, hvilket troligen kommer att inträffa, måste domkapitlet hos universitetet uppsäga den lokal, i hvilken de teologiska och juridiska fakulteterna nu äro inlogerade, och taga densamma för egen räkning i besittning. Hyreskontraktet med universitetet går till ända den 1 April 1880, och utöfver den dagen kan det således

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Upsala.
(Forts.)

icke komma ifråga att universitetet får begagna detta hus. Hvert skola då dessa två fakulteter med omkring 500 lärjungar och 19 à 20 lärare taga vägen? Jag förstår det sannerligen icke. Det är väl under sådana förhållanden litet djerft sagdt af Stats-Utskottet, att denna byggnadsfråga utan verklig olägenhet kan uppskjutas. Hvad är nemligen verklig olägenhet, om det icke är en sådan att snart vara husvill, att icke hafva tak öfver hufvudet? Icke lär man väl rimligen kunna begära, att landets högsta bildningsanstalt skall verka under bar himmel. Klimatet är ej rätt lämpligt för sådana försök.

Men jag vill å min sida ej göra mig skyldig till öfverdrift. Jag medgifver tvärtom gerna att frågan om hvad som är »verklig olägenhet» är af en mycket elastisk natur och kan på mycket olika sätt besvaras. Så får man ju ofta höra menniskor på goda grunder framkasta den satsen, att en förträfflig undervisning kan meddelas i lokaler, som äro af ganska underhållig beskaffenhet, och att man följaktligen ej bör tillmäta dessa sistnämnda en vigt, hvilken de alls icke ega. Härom lönar det ej mödan att tvista. Det är sant, att stora kemister kunna bildas vid köksspiseln och andra lärde män i en lada; men deraf följer likväl icke, att det är synnerligen lämpligt hänvisa de blifvande lärdomsljusn till dylika platser eller att det folk handlar klokt som så förfar.

Jag antager ock, såsom redan förut blifvit antydt, att Stats-Utskottet väl icke egentligen velat bestrida behofvet af nya *auditorier*; det har hufvudsakligen rigtat sina anmärkningar mot åtskilliga andra lokaler, ämnade att i den nya byggnaden inrymmas.

Det heter nemligen bland annat, att densamma skulle innehålla lokaler för universitetets styrelse och ekonomiska förvaltning. Detta kan synas vara öfverflödigt, om man icke sett, huru dessa lokaler för universitetets styrelse och ekonomiska förvaltning för närvarande äro beskaffade. Konsistorii sessionsrum är alldeles för litet för det närvarande Consistorium academicum. Kanslirummet är under all kritik. Rektor har icke ett embetsrum, i hvilket han på sina föreskrifna mottagningstimmar kan mottaga besökande, utan måste mottagningen ega rum antingen i det icke alltid tillgängliga eller lämpliga sessionsrummet eller ock i närvaro af akademie-sekreteraren och möjligen äfven akademienotarien; och att detta i många fall är fullkomligt olämpligt och svårigen låter sig göra behöfver icke sägas. Universitetets räktekammare är af den beskaffenhet, att jag för min del icke kan anse rådligt, att en anstalt, som har så betydliga medel om hand, är inqvarterad såsom den är.

Vidare har såsom onödigt betecknats, att man i den nya byggnaden inrymt samlingsrum för de särskilda fakulteterna. Hvar vill man då, frågar jag, att dessa skola hålla till? Den anordningen, att de hafva samlingsrum der föreläsningarne hållas, är så vanlig, att jag ej känner något universitet, som icke funnit henne vara den ändamålsenligaste. Må man dessutom komma ihåg, att hvarje fakultet är ett helt för sig på samma gång som det är en afdelning af universitetet. Ingen fakultet kan derföre utan olägenhet undvara sin särskilda lokal för sitt arkiv, sitt bibliotek och sina öfriga små tillhörigheter, hvilka icke böra sammanblandas med de andra fakulte-

ternas egendom. För öfrigt behöfva fakulteterna egna lokaler för att kunna sammanträda oberoende af hvarandra; ty att vid ett så stort universitet som Upsala på förhand träffa öfverenskommelse när fakulteten a, b eller c skall sammanträda är icke blott olämpligt, utan nära nog omöjligt. Dessa samlingsrum må således icke kunna anses öfverflödiga.

*Anslag till ny
universitet-
byggnad
i Upsala.
(Forts.)*

Men deremot synes som man med mera giltighet skulle kunna säga detta om skulptur- och målningsgallerierna samt lokalerna för myntkabinettet och museet för nordiska fornsaker. Då man flyktigt läser Utskottets ord härom och icke närmare undersöker, hvarom i sjelfva verket är fråga, medgifver jag, att man kan studsa tillbaka. Redan sjelfva uttrycken »målningsgalleri» och »skulpturgalleri» framkalla lätt föreställningen om en räckta rum såsom till exempel i rikets nationalmuseum, och man tänker: »Bevare oss väl, icke är det möjligt att Upsala universitet vill förse sig med så storartade anstalter». Så är heller icke fallet. Det så kallade skulpturgalleriet upptages af ett enda rum, i hvilket äro ämnade att uppställas de gipsaftryck af skulpturens mästerverk, universitetet inköpt och hvilka föremål icke äro flera än som erfordras för undervisning i skön konst och konsthistoria och som således böra finnas tillgängliga i närheten af den lärosal, der de estetiska föreläsningarne hållas. Med målningsgalleriet är förhållandet detsamma, eller att det utgöres af ett enda rum, i hvilket skall uppställas och förvaras de målningar och gravyrer, som äro för undervisningen i denna konstgren erforderliga. Lika anspråkslöst är äfven myntkabinettet. Det består af ett enda rum, ett litet rum i byggnadens jordvåning, icke större än den upphöjning på hvilken talmansbordet här i Kammaren står och som vi passera vid voteringarne. Blott ett par skåp och pulpeter skola i detta rum uppställas; men samlingen är en liten pretiös samling, och att man gör anspråk på ett litet rum för densamma är icke märkvärdigt. Öfvergå vi ändtligen till museet för nordiska fornsaker, visar sig Stats-Utskottets anmärkning, efter min uppfattning, ännu mera obefogad; ty hvad är detta museum? En liten obetydlig samling, ännad att uppställas i en korridor, som efter den nu uppgjorda ritningen svårigen kan användas till något annat ändamål, så att förslaget att aptera den till förvaringsrum för detta så kallade museum torde kunna betraktas såsom ganska sinnrikt. Om man således granskar ritningarne och den uppgjorda byggnadsplanen, måste man inse, att den öfverdrift i fordringarne, Stats-Utskottet velat framhålla, i verkligheten icke förefinnes.

Slutligen har man också, och det beklagar jag, sammanblandat denna fråga med den om en ny byggnad för Lunds universitet. Detta är dock två alldeles skilda saker. Om det bygges ett eller tio hus i Upsala, har Lund deraf hvarken godt eller ondt, och tvärt om, om det bygges ett eller tio hus i Lund, har Upsala deraf hvarken godt eller ondt. Men en sanning är, att behovet för Lunds universitet af den ifrågasatta byggnaden är detsamma som för Upsala universitet. Jag erkänner det med nöje och jag vet det af erfarenhet, ty redan då jag för tretton år sedan lemnade Lund voro detta universitets lokaler otillräckliga och otjenliga. För min del

Anslag till ny universitetsbyggnad i Upsala.
(Forts.)

ny skall jag också icke ett ögonblick tveka att, om Riksdagen så finner skäligt, redan nu bevilja anslag äfven till denna byggnad.

En annan sammanblandning, som är ändå ledsammare, har äfven blifvit gjord; men till denna hafva dock icke Stats-Utskottets ledamöter gjort sig skyldige, utan har den framskymtat dels i någon tidning, dels vid samtal man och man emellan, jag menar frågan om förhållandet mellan Upsala universitet och ett blifvande universitet här i Stockholm. Jag hade icke föreställt mig, att man kunde anse dessa två saker hafva en så beskaffad gemensamhet med hvarandra, att man skulle söka ställa Upsala universitet på förknappning, för att derigenom så att säga magra ut det och derigenom säkrare bereda framgång åt det i Stockholm. Så har man icke tänkt sig saken i Upsala. Man har der med glädje helsat förslaget om inrättande af en större bildningsanstalt här i hufvudstaden, det må nu blifva ett universitet af det gamla slaget eller ett nytt fritt universitet; och bästa beviset derpå är att Upsala universitets egna lärare med de medel, som stå dem till buds, bidragit till högskolefondens ökande. De hafva nemligen för detta ändamål hållit föreläsningar, då de blifvit derom anmodade, och de hafva gjort det med nöje. Hvarför skall man då här i Stockholm ett enda ögonblick tänka på att förhindra Upsala universitets framgång därför att man ämnar anlägga ett nytt universitet härstädes. Skulle en sådan tanke, hvilken, efter min åsigt, ingen sundt tänkande man kan hysa, och allra minst hyses af de högt aktade män, som här hafva högskoleangelägenheten om hand, finnas hos en del menniskor, är den alldeles opraktisk. Ett nytt universitet i Stockholm, om det uppstår, kan icke döda Upsala universitet. Har universitetet i Berlin dödat Leipzigs eller Halles universitet? Har det fria universitetet i London dödat Oxfords eller Cambridges? eller har det fria universitetet i Belgiens hufvudstad Bryssel dödat detta lands gamla universitet? Nej, de stå samverkande bredvid hvarandra och så hoppas jag att det skall gå äfven här i Sverige.

Men jag bör icke längre upptaga Kammararens tid. Jag anhåller blott att till slut få erinra om en sak, som jag knappast vågar beröra, emedan äfven den varit föremål för misstydningar och missförstånd. Det är allmänt bekant att Upsala universitet i år firar sin fyrahundraåriga jubelfest. Nu kan ett folk på mångahanda sätt visa sin erkänsla för denna anstalt, som i fyra hundra år haft främsta värden om landets andliga kultur. Men icke tror jag, att den bör visas af folkets ombud med att säga: Det är styrkt att du är illa logerad, det är styrkt att du till en god del är husvill; men du kan gerna fortfarande slitas med det onda utan ringaste uppmuntran eller hägn från statens sida; du kan göra det, oaktadt du själf med egna medel uppfört byggnader för 1,150,000 kronor, under det staten der-till bidragit med endast omkring 150,000 kronor; och fastän till åtskilliga byggnadsföretag här i Stockholm anslagits belopp, uppgående sammanlagdt till flera millioner kronor. Att på detta sätt genom ett afslag visa sin erkänsla, betvivlar jag i det längsta kunna ske.

Jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Fåhræus: Den behandling, som förevarande ärende rönt, sedan det blifvit föremål för regeringens pröfning, har icke heller för mig varit tillfredsställande. Redan den omständighet, att Herr Chefen för Ekklesiastikdepartementet funnit anledning att med omkring $\frac{1}{4}$ nedsätta det såsom erforderligt ansedda anslagsbeloppet, har varit oväntad, men ännu mindre kunde jag förmoda, att Stats-Utskottet skulle finna skäl att för närvarande helt och hållet undanskjuta frågan. Herr Departementschefen har i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat såsom skäl för anslagets nedsättning, att, då statsverkets tillgångar toges i anspråk för många olikartade kraf, det mindre nödvändiga, åtminstone till en tid och intill dess *rikare tillgångar* det medgäfvé, måste stå tillbaka. Detta skäl har Utskottet tillämpat så absolut, att de *rikare tillgångarne* ansetts böra afvaktas innan *något* bidrag till ifrågavarande byggnad medgäfvés. Det är i sanning högst anmärkningsvärdt, att ett sådant uttalande egt rum vid en tidpunkt, då enligt senaste årets uppbördsresultat de verkliga statsintågerna öfverstigit de vid statsregleringen beräknade med mer än 9 millioner. Det torde blifva brydsamt för framtida historieskrifvare att kunna bringa till någon öfverensstämmelse dessa båda fakta. För oss samtida får det vara nog, om genom denna synbara motsägelse, talet om behof af rikare tillgångar skäligen kan anses paralyseradt. Jag håller Stats-Utskottets ärade ordförande och hans medreservanter räkning därför, att de uttalat skiljaktiga åsigter mot Utskottets majoritet och derigenom äfven underkänt de motiv som Utskottet begagnat. För mig framstår denna fråga såsom en samhällsangelägenhet af första ordningen. Genom de föreliggande offentliggjorda handlingarne är det trängande behofvet af den föreslagna nybyggnaden fullt ådagalagdt. Den näst föregående talaren har ytterligare belyst förhållandena härmed på ett sätt, att frågan bör af oss anses klar både från vetenskaplig, administrativ och sanitär synpunkt. I sistberörda hänseende kan det väl icke för oss vara likgiltigt, om våra söner under sin studietid utsätta sig för vådan att ådraga sig ohelsa för hela sin återstående lefnad.

Men ännu en synpunkt, en bevekelsegrund, som af föregående talare icke vidrörts, tvökar jag ej att framhålla. Det må icke anses för fäfanlighet att egna någon uppmärksamhet åt den framstående plats, den rang, som Upsala universitet vetat tillkämpa sig inom den vetenskapliga världen. Utländske lärde besöka icke sällan universitetet, icke blott för att knyta förbindelser med dervarande, europeiskt kände vetenskapsidkare, utan äfven af pietet för minnet af de verldsodlingens framfarne förkämpar, som der lefvat och verkat, män, sådane som en Linné, en Celsius, en Bergman och många flera, som åt läroverket förlänat en oförvansklig glans och på samma gång hedrat och hos alla civiliserade folk ingifvit aktning för det land, som fostrat dem. Ännu till närvarande tid har lyckligtvis ock läroverkets väl förvärfvade anseende berömligen häfdats af framstående vetenskapsmän.

Under snart 4 århundraden har Upsala högskola så till sägandes, varit en centralverkstad för andligt kulturarbete, hvars verk-

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

ningar, upplysande och förädlande, spridd sig till alla delar af samhällslifvet. Vi stå därför i en hedersskuld, som vi icke böra dröja att afbördä oss. Klandret för underlåtenheten att afhjelpa de materiella bristerna återfaller rättvisligen på oss, som hafva nyckeln till kassakistan. Visserligen må summan, som erfordras, anses betydlig nog efter våra förhållanden, men fördelad på flera år är den för gången icke större än de många, vi ofta hafva anvisat till föremål, som icke varit viktigare än detta. För en successiv reglering af denna anslagsfråga, kan kassan icke anses insolvent, särdeles sedan beklagligtvis genom utgången af ett par voteringar för några dagar sedan en opåräknad besparing uppkommit af icke mindre än en och en half million.

Det hade varit min afsigt att fästa Kammarens uppmärksamhet på några ytterligare detaljer, som med frågan hafva gemenskap, men de föregående talarne hafva så uttömt ämnet, att det icke är tillfälle öfrigt, knappast för någon axplockning. Jag hade gerna för min del beviljat hela det anslag, som universitetets styrelse och akademiens kansler för ändamålet ansett behöfligt, men då något förslag i sådan utsträckning icke föreligger hos Riksdagen, föranlättes jag att inskränka mig till det yrkande, som af den föregående talaren blifvit framställt, eller att Kammaren, med förkastande af Stats-Utskottets framställning, måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ekman, Carl: Då jag icke kunnat instämma i de skäl, som af Utskottet blifvit anförda för dess afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition i afseende på ny universitetsbyggnad i Upsala, har af mig vid betänkandet blifvit fogad en reservation, hvarmed jag egentligen afsatt att söka vederlägga de af Utskottet anförda skäl. Efter de anföranden, som här nyss blifvit afgifna af personer, mera förtrogna med den fråga, hvarom vi nu öfverlägga, än jag kan vara, skulle det vara att obehörigen taga Kammarens tålmod i anspråk, om jag upprepade åtskilligt af hvad i min reservation blifvit anfördt, hvilket också icke torde behövas, då det varit tillfälle för en hvar af Kammarens ledamöter att inhemta de der anförda skäl. Icke heller tror jag det vore lämpligt att nu försöka påvisa några nya skäl, talande för bifall till Kongl. Maj:ts proposition om en universitetsbyggnad, ty jag skulle mycket missuppfatta den åsigt, som inom denna Kammare är förherrsande, om jag ett ögonblick vågade förutsätta, att icke majoriteten i Kammaren erkände behovet för Upsala universitet af en ny universitetsbyggnad.

Hvar och en, som velat taga kännedom om de verkliga förhållandena i Upsala, vet allt för väl, att denna landets högsta bildningsanstalt är, i afseende på samlings-salar för lärare och lärjungar, föreläsningssalar och rum för de särskilda fakulteterna sämre lottadt än, jag vågar säga det, något elementarläroverk och flera af våra städers folkskolor; ja, till och med på landsbygden finnes det folkskolor som i detta afseende äro bättre utrustade än landets förnämsta undervisningsanstalt. Måste vi således för oss erkänna, att det finnes ett behof som bör afhjelpas, så måste vi äfven erkänna, att

det inträder en skyldighet för staten att afhjelpa detta behof, ty universitetets egna tillgångar äro otillräckliga och här finnes icke någon kommun att påräkna understöd af. Det är statens pligt att sörja för upprätthållandet af landets högsta bildningsanstalt, och om vi erkänna att det finnes ett behof, må vi skynda att afhjelpa det så fort som möjligt och icke uppskjuta till kommande år hvad som nu kan göras. Det mest talande skälet mot ett uppskof synes mig ligga deri, att ingen lärer kunna bestrida att vid denna tidpunkt, när finansministern i sitt till denna Riksdag afgifna förslag till statsreglering kan påräkna ett öfverskott, som med mer än 10 procent öfverstiger det föregående årets budget, vi nu ega tillfälle att lemna ett anslag för det ändamål, som här är i fråga. Dessutom har redan innevarande Riksdag gjort i åtskilliga delar sådana nedsättningar i de begärda anslagen att äfven derigenom en ökad tillgång att användas för det nu ifrågakvarande behofvet blifvit beredd.

Af föregående talare har Stats-Utskottet blifvit skarpt klandradt. Med den ställning jag har den äran att intaga till detta Utskott, får jag likvisst säga att jag tror, att klandret måhända gått längre än rättvist varit. Det finnes ett skäl, som efter min uppfattning inom Utskottet har varit det mest bestämmande för den framställning Utskottet gjort och detta skäl är, att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle likväl icke allt — och detta *allt* finnes just i Utskottets motivering kursiveradt, emedan Utskottet önskat lägga största vikt derpå — hvad som erfordras i afseende på universitetsbyggnaden i Upsala vara afhjelpat. De handlingar som blifvit meddelade till Riksdagens kännedom och som granskats i Utskottet, innehålla äfven att planen förutsätter en tillbyggnad, för hvilken Kongl. Maj:t icke vid innevarande riksdag ansett sig böra begära något anslag. Men vi måste erkänna, att denna tillbyggnad utgör en så vigtig del af en universitetsbyggnad, att förr eller senare måste, på det att behofvet må blifva fullt tillgodosedt, denna delen af byggnaden tilläggas till hvad som med det nu begärda anslaget skulle fullbordas. Med den erfarenhet vi hafva om kostnaderna för åtskilliga för statens räkning förut uppförda byggnader torde det kanske icke vara att undra på, om Utskottet antagit såsom möjligt och sannolikt hvad som från åtskilliga håll blifvit framhållet, att nemligen kostnaden för uppförandet af universitetsbyggnaden, sådan som den i den framlagda planen är framställd, icke skulle kunna begränsas inom det angifna beloppet af 1,020,061 kronor 6 öre. Vid sådant förhållande och då Utskottet, såsom jag tror det är dess pligt att noga granska de företag, till hvilka Utskottet tillstyrker Riksdagen att lemna anslag, fruktat, att kostnaden skulle kunna uppgå till betydligt mera än hvad man nu antagit såsom sannolikt, så har häri, enligt mitt förmenande, legat det egentliga skälet, hvarför Utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag.

Då jag likväl högligen önskar att någonting nu måtte göras för att tillgodose Upsala universitets behof af en byggnad sådan som den ifrågasatta, har jag sökt att göra mig reda för, huruvida icke inom begränsningen af det anslag, som af Kongl. Maj:t vid innevarande riksdag blifvit begärtdt, nämnda behof skulle kunna till-

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

godoses. Den andre talaren i ordningen, som utan tvifvel besitter den närmaste kännedom om förhållandena vid universitetet i Upsala, har här framhållit många och talande skäl, hvarföre en universitetsbyggnad borde uppföras i full öfverensstämmelse med den framlagda planen; och det kan måhända synas vara förmätet af mig, som icke med förhållandena kan vara så väl bekant, att ifrågasätta, huruvida icke målet skulle kunna uppnås på något annat och för staten mindre kostsamt sätt. Utan tvifvel vore ett antagande till alla delar af den framlagda planen det aldrig bästa, men om det möter svårigheter att få det aldrig bästa, så har jag för min del trott, att man heldre borde söka att erhålla något, som kan tillfredsställa behovet — utan att vara det aldrig bästa — än att till en oviss framtid uppskjuta en sak, som redan nu är af behovet påkallad. Vid sådant förhållande har jag sökt göra mig reda för, huruvida icke de rum i den föreslagna nya byggnaden, som äro afsedda för inrymmande af tafvel- och skulptursamlingar, skulle kunna åtminstone betydligt förminskas. Vidare har jag sökt göra mig reda för, huruvida icke de lokaler, som äro afsedda för universitetets styrelse och förvaltning, skulle kunna inrymmas i andra universitet tillhöriga byggnader. Jag har vid en sådan granskning kommit till den erfarenhet, att de lokaler i den föreslagna byggnaden, som äro afsedda att inrymma samlingarne samt rummen för universitetets styrelse och förvaltning upptaga tillsammans ungefär en tredjedel af den föreslagna byggnadens kubikinnehåll. De öfriga två tredjedelarne upptagas af föreläsningssalar, samlingsrum för fakulteterna, korridorer och vestibulen. Då universitetet, sedan denna byggnad är färdig, får fri disposition öfver hela den byggnad, som för närvarande upptages af konsistoriernas samlingsrum, räntekammaren och några mindre föreläsningssalar, har jag trott att antingen detta hus eller ett annat universitetet tillhörigt, i hvilket för närvarande två våningar äro uthyrda, skulle kunna användas för universitetets styrelse och förvaltning och att inrymma en del samlingar, hvarigenom det för dessa samlingar beräknade utrymmet i den nya universitetsbyggnaden skulle kunna betydligt förminskas.

Jag har äfven rådfört mig med en arkitekt, som för denna fråga icke är alldeles främmande, och han har förklarad, att, för den händelse att nyssnämnda delar af den nu föreslagna byggnaden skulle kunna uteslutas, vore han för sin del öfvertygad om att ett nytt hus, inrymmande en stor samlingsal för lärare och lärjungar, erforderliga föreläsningssalar och samlingsrum för fakulteterna, skulle kunna uppföras för 740,000 kronor. Det är på grund af dessa undersökningar, som jag själf sökt göra och på grund af de meddelanden af sakkunnig person, hvilka blifvit mig meddelade, som jag, angelägen som jag är, att denna fråga snart måtte komma till afgörande, nu vågar att till den af mig afgifna reservation, som hittills stått utan yrkande, få hos Herr Grefven och Talmannen an hålla om proposition på följande yrkande:

»att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen, till uppförande af nytt universitets-hus i Upsala, skulle bevilja ett anslag af 740,000 kronor, samt deraf

anvisa ett belopp af 150,000 kronor att utgå under år 1878, med vilkor att, utan vidare anslag af statsmedel, universitetets behof af en större samlings-sal för lärare och lärjungar, erforderliga föreläsningssalar och samlingsrum för fakulteterna må blifva tillgodosedt.»

Herr Burman: Då så värtaliga röster höjts för en sak, som jag önskar all framgång, vill jag endast med några få ord draga mitt strå till stacken. Under den tid, jag haft äran tillhöra denna Kam-mare, har jag med glädje omfattat hvarje förslag, som jag ansett kunna bidraga till förbättrande af undervisningen, vare sig vid högre eller lägre undervisningsanstalter. Då vi nyligen höjt universitets-lära-rens löneförmåner, var det naturligtvis i den afsigten att sätta dem i tillfälle att odeladt egna tid och krafter åt deras ansvarsfulla och viktiga värf. Låtom oss då icke stanna på halfva vägen, utan villigt erkänna, att det nödvändigaste vilkoret för utöfvandet af de-ras lärareverksamhet är tidsenliga lokaler. Den grundliga under-sökning och utredning, som skett, ådagalägger tydligt, att sådana icke finnas. Sjelf har jag med egna ögon sett de nu befintliga lo-kalerna, och jag kan försäkra att det gjorde ett pinsamt intryck. Ingen af våra folkskolelärare skulle kunna finna sig belåten med dessa, jag hade så när sagt kyffen, till hvilka de fleste professorerne vid vår förnämsta högskola äro hänvisade. Det minsta dessa ut-märkta män måtte hafva rätt att fordra är frisk luft och nödig vär-me, men detta saknas i de flesta lokalerna. Icke hafva vi väl så riklig tillgång på utmärkta lärarekrafter, att vi icke böra tillse, det vi sätta dem, som vi nu hafva, i tillfälle att gagna vetenskapen så väl och så länge som möjligt. Att iakttaga all möjlig sparsamhet med statens medel är vår ovilkorliga pligt, men den hushållning, som af Stats-Utskottet nu blifvit föreslagen, är, enligt min tanke, en betänkelig misshushållning.

Motståndarnes egentliga argument är, att, om vi nu bifalla Kongl. Maj:ts proposition, vi måste inom kort lemna ett betydligt anslag till ny byggnad för universitetet i Lund. Ja, mine Herrar! få vi en Kongl. proposition som så klart och tydligt som denna visar nödvändigheten af en ny byggnad vid universitetet i Lund, skall jag vara den förste, som med min ringa röst understödjer en sådan proposition.

Man säger ock att det antal studerande, som nu bevisar före-läsningarne, är ringa. Detta är nog en beklaglig sanning, men detta kommer att fortfa-ra till dess tidsenliga lokaler anskaffas; och *då* är jag förvissad, att antalet åhörare betydligt kommer att tilltaga. Jag inskränker mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ribbing, Sigurd: Den närmast föregående talaren har anmärkt, att det vore onödigt att till de skäl, som blifvit anförda för bifall till Kongl. Maj:ts förslag och som äro både goda och full-ständiga, lägga nya skäl, om man ock eger sådana. Det är möjligt, att detta må vara riktigt, och det vore mycket lyckligt, om i denna Kammare något behof af vidare förordande af förevarande ärende icke förefunnes. Men det må ursäktas en universitetsledamot, att

Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Upsala.
(För:s.)

han icke, i fullt förlitande på framgång åt den goda saken, kan tåga stilla, utan, då han tror sig kunna till de redan anförda skäl lägga ännu några, äfven framföra dessa, vore de ock onödiga, såsom ett litet komplement till dem, som förut blifvit gifna. De skäl, man kan framställa för bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anslag till en universitetsbyggnad i Upsala, kunna naturligen allenast vara af två slag, nemligen dels en kritik af dem, som Utskottet anført för sitt afstyrkande, i ändamål att pröfva, om dessa sistnämnda hålla streck, och dels positiva för sjelfva saken. Jag skall se till, att jag i afseende å bådaderna icke upprepar, hvad som redan är sagdt, i det jag ansluter mig till de föregående talarne och framför allt till universitetets prokansler, såsom en säker auktoritet i denna fråga.

Jag skall anhålla att först med några ord få vidröra Utskottets motiv. Utskottet kommer på tvänne ställen tillbaka till den anmärkning att det är en så fasligt stor summa, som är i fråga. Mig synes, att riktigheten af denna anmärkning hufvudsakligen beror på, hvilka summor, som härvid till jmförelse med den nu ifrågavarande uppställas. Utskottet har jmfört denna summa med de belopp, som för blifvit universitetet beviljade, och jag medgifver villigt, att med denna jmförelse eller ur denna synpunkt det ifrågavarande anslaget må kunna synas ansenligt, af det enkla skäl, att förut åt universitetet beviljade belopp till det mesta varit ganska små. Deremot finnas ock andra jmförelser, som här torde vara lämpliga och på sin plats, från hvilka saken får ett helt annat utseende. Låt oss sålunda se till, hvad staten beviljat för Kongl. biblioteket. Jag tror att det är omkring en million. Nu erkänner jag gerna, att goda förvaringsrum för böcker äro nödvändiga och nyttiga; men på samma gång vågar jag påstå, att förvaringsrum för levande varelsers helsa och trefnad, hvilka uppfostras för fäderneslandets gagn och sin egen förkofran, äro nästan ännu viktigare, likasom dessa varelser äfven äro mera ömtåliga än döda ting. Stockholms stad har vidare nyligen beviljat mellan sex och sju hundra tusen kronor för det nya läroverkshus, som är afsedt att uppföras i före detta Trädgårdsföreningens lokal. Det är en stad, som beviljat detta belopp till ett af sina flera läroverk, hvilket åter i sitt slag, är det trettionde eller trettiondeförsta i riket. Universiteten i riket äro deremot endast två och i afseende på lärobyggnad åt det ena af dessa två är här fråga om ett anslag af staten. Uppställer man, för bedömande af frågan om anslagets ansenlighet, sådana jmförelsepunkter, blir det föreslagna beloppet icke så särdeles betydligt. Men det, som i sammanhang härmed, vid betraktande af Utskottets anförda skäl mot bifall till anslaget, förefaller mig mest besynnerligt, är den af Utskottet till sist anförda omständighet att, då Lunds universitet gjort en ansökan i enahanda syfte, det borde vara lämpligt att lemna Riksdagen tillfälle att samtidigt pröfva båda universitetens behof i detta hänseende. Huru står väl det i hop med Utskottets uttalande om den för Upsala begärda summans ansenlighet? Är den begärda summan verkligen så förfärande, huru kan Utskottet då säga, att det är lämpligt att uppskjuta frågan om beviljande af densamma till

dess man på *samma gång*, skall bevilja en till sin behöflighet af Utskottet sjelf vitsordad summa, förmodligen af ungefär enahanda belopp som den nu ifrågasatta, jemväl för Lunds universitet? Ett sådant förfarande öfverensstämmer ju icke med den enklaste af alla ekonomiska regler, att nemligen taga *en sak i sänder*, för att sålunda lättare kunna komma ut med hvardera. Lika med Utskottets ordförande och enligt hvad han för sin del erinrat, har för öfrigt icke heller jag för afsigt och finner icke heller skäl att här klandra personer; jag håller mig endast till det framlagda förslaget och den för detsamma anförda motivering, samt undersöker endast, hvad der står att läsa, utan att framföra eller ens åsyfta något personligt, vare sig klander eller beröm; med andra ord, jag håller mig endast till sak.

Utskottet anser vidare, att man skulle kunna gifva upp en del af de med den föreslagna byggnaden afsedda ändamålen och inskränka sig till allenast några af dem, för att sålunda kunna få byggnaden för billigare pris. Universitetets prokansler har redan gjort en fullständig detaljerad utläggning af, hvad till denna fråga hör, och jag anhåller derföre att till hvad han anført allenast få lägga en enda liten anmärkning i detta afseende. Det framgår af Utskottets yttrande i detta hänseende, att Utskottet anser, det vissa af de inrättningar och behof, för hvilkas tillgodoseende utrymme skulle beredas i den nya universitetsbyggnaden, borde för deras ändamål ega kvar de lokaler, som nu till dem äro disponerade, under det andra borde flyttas till någon af universitetets byggnader, som nu är på annat sätt använd. Det har till exempel åberopats att en byggnad finnes, som för närvarande är uthyrd, och härmed har man, så vidt jag kan förstå, afsett det förra länslazarettet, men som kunde användas för något universitetets behof, liksom att då detta erhöles nya föreläsningssalar, sådana nu befintliga kunde nyttjas för samlingar eller till förvaltningslokaler, o. s. v. Hvad nu den förstnämnda byggnaden angår, är sant, att den för tillfället är uthyrd. Men det finnes redan nu nämnbara och nämnvärda ändamål, för hvilka utrymme behöfves och för hvilka den för tillfället uthyrda lokalen är särskildt afsedd. Så till exempel de seminarier, för hvilka Kongl. Maj:it redan af innevarande Riksdag begärt anslag, om ock Riksdagen icke till fullo beviljat detsamma. Sådana seminarier fordra ovilkorligen hvar för sig en egen lokal, af skäl dem jag icke skall upptaga tiden med att nu anföra. Hvar skola då dessa lokaler tagas, ifall före detta länslazarettet disponeras för andra ändamål? Hvad beträffar till exempel Gustavianum och dess föreläsningssalar, upplyser konsistorii, i tryck till Kammarens ledamöter utdelade, yttrande till kansleren i byggnadsfrågan, att det, enligt utlåtande af sakkunnig, i sin helhet snart blir behöfligt för de zoologiska samlingarne, och så vidare. Konsistorii nyss anförda yttrande, lemna, sidan 13 och följ. en utredning beträffande universitetets nu varande byggnader och de ändamål, för hvilka de äro dugliga, och för det närvarande eller den närmaste framtiden redan *äro* disponerade. Vill man således hellre att till exempel förvaltningsrummen och andra behof, hvilkas fyllande är afsedt i den nya byggnaden, skola vara kvar der de nu äro, eller

*Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Upsala.
(Forts.)*

Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Upsala.
(Forts.)

att för dem skola disponeras andra lokaler än nämnda byggnad? Mycket gerna, men då får man *i stället* bereda utrymme i den *nya* byggnaden för seminarierna och andra nu *icke* med denna byggnad afsedda ändamål, som annars blifva utan tak öfver hufvudet.

Utskottet har dernäst funnit en del af de till förevarande frågas afgörande hörande förhållanden vara outredda, företrädesvis att uppgifter saknas på antalet af åhörare, som på senare åren bevisat de offentliga föreläsningarne. Hvad som emellertid icke är outredt är först och främst, huru många föreläsningar om dagen nu behöfva hållas på ett och samma auditorium, och de menliga följderna deraf för de studerandes tid samt för helsan och för hvarje spår af trefnad och behag vid föreläsningarnes besökande; och redan hvad som i dessa hänscenden blifvit meddeladt, synes egnadt att i ganska väsentlig mån bidraga till utredande af frågan om behofvet af flera och rymligare föreläsningssalar. Beträffande för det andra frågan om åhörarnes antal, så förefaller det åtminstone mig, om jag måhända ock dermed må synas något partisk för universitetet, såsom vore det, ja huru skall jag nu uttrycka mig för att ej vara ohöflig? det förefaller mig en smula borneradt, om man vid fråga om beredande af nya lärosalar anser sig intet kunna besluta förr än man på siffran känner medeltalet af åhörarne på föreläsningarne, i akt och mening att sålunda noga kunna akta sig för att bereda rum för någon enda utöfver det hittills befintliga antalet. Man bygger ändock icke för ögonblicket allena, utan äfven för framtiden, och, om vi bygga väl, och tillräckligt jemväl för en längre framtid, slipper staten att oupphörigen tillfredsställa nya behof i förevarande afseende, och gör sålunda, äfven i rent ekonomiskt hänseende, i det hela en god affär. Föröfrigt har ju den ärade ordföranden för Stats-Utskottet i sin reservation lemnat några upplysningar om detta antal af föreläsningbesökande, hvilka upplysningar han säkerligen ej förut förhållit Utskottet. Dertill må jag lägga den anmärkning, att enligt universitetets statuter, hvilka väl icke böra anses vara okända, hvarje termin af hvarje föreläsande föres ett diarium, till hvilket fogas uppgift på antalet åhörare. Om sålunda Utskottets dyrbara tid medgifvit det samma att taga del af ett sammandrag af dessa uppgifter, hade intet för Utskottet varit lättare, än att på requisition från universitetet kunna erhålla ett sådant, för hvars granskning en knapp half timma varit tillräcklig, och att på detta sätt vinna de upplysningar, i saknad af hvilka Utskottet säger sig ej haft tillräckliga grunder för frågans bedömande.

Äfven ett eller annat positivt skäl, som synes mig tala för beviljandet af det begärda anslaget skall jag anhålla att få angifva, utan att likväl dervid taga upp, hvad som förut blifvit i samma afseende anfördt. För sådant ändamål ber jag, under antagande att behofvet af den nya byggnaden blifvit erkänt, att först få framhålla, att universitetet icke har några egna medel, hvarmed kostnaden för densammas uppförande skulle kunna bestridas. Detta framgår af den skrifvelse, som konsistorium ex officio afgifvit till kanslersembetet. Således behöfver universitetet understöd och hjälp af staten. Stats-Utskottet och dess ärade ordförande i sitt anförande hafva i

afseende på de ändamål, som med byggnaden skulle tillgodoses, emellertid uppstått en skilnad och fråga om mera och mindre nödvändiga behof, samt medelst en från synpunkten af en sådan skilnad föreslagen inskränkning i det utrymme och de lokaler, byggnaden skulle innehålla, gjort en afprutning eller en begränsning i anslaget. I likhet med en högt ärad föregående talare beklagar jag, att Kongl. Maj:t sjelf gjort början med ett sådant skiljande mellan hvad som skulle vara mer, hvad mindre nödvändigt af det med byggnaden afsedda ändamål, och således gifvit uppslaget till afprutandet, hvilket Utskottet, såsom ganska naturligt är efter ett så högt föredöme, sedermera fortsatt. Då i fjor i denna Kammare förevar frågan om en tillbyggnad till Karolinabyggningen, hvilken framställning bestreds därför att man ansåg sollennitetssalen kunna användas till bibliotek, hade jag äran nämna några ord derom, att universitetets medlemmar ännu icke uppgifvit all tanke och pretention på att kunna under hvilken årstid som helst samlas annorstädes än under bar himmel, för att fira minnet af framlidna konungar eller af sina egna storheter, eller då de, såsom inträffat, haft näden att mötas ansigte mot ansigte med landets regent. Då sade man bland annat här: ja bevars, vi erkänna att hvad som begäres är billigt, men det är så litet, att det dermed afsedda ändamålet sålunda ej på ett fullständigt eller tillfredsställande och prydligt sätt kan ernås; men begär något bättre och dyrare, och vi skola bevilja det. Jag gör mig nu förvissad att åtminstone de ärade Herrar, som då yttrade sig i sådan rigtning — och deras antal var icke så ringa — nu, när löftets uppfyllande kräfves, skola skynda att infria sitt ord; och jag påstår, att byggnaden i sjelfva verket icke tål någon afprutning, om det dermed afsedda ändamålet på tillfredsställande sätt skall fyllas. Jag tillåter mig ännu en anmärkning och erinran. Vål vet jag att den, som är verkligt intresserad af och hängifven åt vetenskapen och dess odling, kan och bör arbeta i dess tjänst äfven under oblida förhållanden; och klandervärdt vore det af en vetenskapsidkare att icke i sådant hänseende följa de storartade exempel, som från framfarna tider äro gifna af heroer inom vetenskapen, eller om han skulle låta yttre obeqvämlichkeiten och obehag afskräcka sig från att, äfven han, i bildningens tjänst i sin mån gagna dess sak, draga sitt strå till stacken. Men detta erkänt, kan det ändå frågas, om det skulle vara något illa och olämpligt i fall fäderneslandet skulle vilja visa sitt erkännande, gifva ett uttryck af att det finner sig, om ej tacksamt, åtminstone belåtet med ett sådant arbete, som äfven sker i *dess* tjänst, och visa detta äfven på *det* sätt, att, när dess ekonomiska tillgångar det medgifva, använda något af dessa för att åtminstone befria dem, som egna sig åt vetenskapernas odling och spridande, från att i denna deras verksamhet vara utsatta för onödigt obehag och fara för helsa och krafter. Ett sådant erkännande eller en sådan uppmuntran från fäderneslandets sida är för hvarje god patriot, och jag kan försäkra att vi söka att vara det, af ett icke ringa värde, såsom gifvet af det som ligger hans hjerta närmast. Skulle det då vara så obilligt begärdt att nu få beviljad denna summa, som, i jämförelse med

*Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Uppsala.
(Forts.)*

Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Upsala.
(Forts.)

många andra summor till många andra ändamål gifna, icke är så synnerligen stor.

Af de skäl, som jag nu tagit mig friheten anföra, i förening med hvad af andra förut blifvit yttradt, må det ursäktas mig, om jag för min del icke vill biträda det modifierade förslag, som af den ärade ordföranden för Stats-Utskottet, utan tvifvel af uppenbar och otvetydig välvilja för universitetet, blifvit framställt. Må hända torde man få nöja sig med ett sådant, modifieradt bifall, men att utan nödtvång gå in derpå, då man, såsom jag, är fullt öfvertygad om det verkliga och väsentliga behovet af denna byggnad, och detta till och med utan Kongl. Maj:ts afprutning derpå, anser jag, af grunder, som jag förut anfört, icke hafva skäl för sig. Är man af den mening, att de ändamål, som den ifrågasatta byggnaden är afsedd att uppfylla, flera eller färre, äro af sekundär eller ringa vikt, då faller det sig visserligen helt naturligt att pruta bort det ena eller det andra.

För den deremot, som håller före att universitetet, jemfördt med Kongl. biblioteket och andra allmänna verk, icke behöfver afstå från begäran att få afhjelpa sina verkliga behof, utan bör öppet tillkännagifva dem och, sedan de en gång blifvit omtalade och framlagda, blifva ståndande vid det sagda och ej ingå på någon jemkning, för den, säger jag, som hyser en sådan öfvertygelse, och det gör jag, kan det icke vara kärt att gå in på en förminskning eller inskränkning, sådan som den nu föreslagna. Jag vill härmed icke hafva sagt, att det skall komma efterräkningar på den föreslagna byggnaden, sedan det nu begärda för dess fullbordande blifvit användt; jag vill endast uttala, att ingen människa kan på förhand med fullkomlig visshet säga, att ej ett öre mera skall behöfvas för att till slut bringa ett företag, än hvad på förhand beräknats, då fast mer erfarenheten visat, huruledes äfven af den utmärktaste arkitekt uppgjorda kostnadsförslag ändock ej till fullo kunnat kontrolleras förr än i och genom deras verkställande.

För min del, och med beklagande af afprutningen för aulan, ber jag att vördsamt få instämma med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hederstjerna: En ärad talare i mitt granskning har något ironiskt skildrat Stats-Utskottets sätt att gå till väga, då han sade, att Utskottet vid behandlingen af ett förslag i flere punkter, tillstyrker en hel hop af dem, men derefter påträffar ett föremål, med afseende hvarå Utskottet finner lämpligt hemställa om afslag.

Det är sant, men det ligger väl i sakens natur, att så måste förfaras, ty skulle Stats-Utskottet tillstyrka bifall till allt hvad som hänskjutes till dess pröfning, vet jag icke, hvarför detsamma ens behöfde funktionera, enär vid sådant förhållande Riksdagen ju kunde sjelf utan föregående utredning fatta alla beslut. Å andra sidan kan det väl icke heller vara meningen att Stats-Utskottet skall afstyrka alla frågor, som till detsamma öfverlemnas. Då Utskottet träffat på en fråga, som det finner skäl att afstyrka, är det emellertid naturligt, att målsmännen för det ifrågavarande intresset skola finna sig

missnöjda med det af Utskottet framlagda förslag. Så har äfven nu inträffat. Jag vill visserligen icke ingå i försvar af Utskottets motivering i sin helhet, och detta så mycket mindre, som jag icke är dermed nöjd. Den har nemligen tillkommit efter långa öfverläggningar och utgör ett konglomerat af olika meningar. Inom Utskottet var uppsatt ett förslag till betänkande, hvilket jag för min del biträdde, i det syfte, att Utskottet skulle uttala såsom sin åsigt, att behovet vore erkänt så väl af en större samlingssal, en så kallad aula, som af flera, större och bättre konditionerade föreläsningssalar. Men äfven med ett sådant erkännande ansåg jag likväl Utskottet icke kunna annat än afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, emedan, efter Utskottets åsigt och äfven enligt mitt förmenande, dessa behof, om än erkända, likväl skulle på ett mycket billigare sätt, än här blifvit föreslaget, kunna tillgodoses; och detta är också ett af de motiv, som finnas anförda i Utskottets betänkande. Enligt det af Kongl. Maj:t framlagda förslag skola dessa föreläsningssalar, som äro beräknade för omkring 1,130 studerande, upptaga endast omkring en tredjedel af den golfyta, som byggnaden i sin helhet innehåller, hvaremot återstoden, såsom vi också här hafva hört uppgifvas, är afsedd för olika ändamål, bland annat, till en större vestibul, hvilken upptager en tolfedel af byggnaden och som, sedan den tilltänkta aulan blifvit utaf Kongl. Maj:t från förslaget utesluten, kommer att stå der utan något egentligt ändamål. En lika stor del af byggnaden är dessutom upptagen af ett skulpturgalleri, likasom de andra mindre storartade museerna upptaga sina respektive delar af byggnaden. Det har derföre synts Utskottet som, då utrymme för dessa samlingar torde kunna beredas i de gamla byggnader, som blifva öfverflödiga, *om* och *när* universitetet får nya föreläsningssalar, det icke vore skäl att beräkna plats för dem i den nya byggnaden. Dessutom saknar akademien icke utrymme, den har nemligen det gamla sjukhuset, som nu är till en del uthyrdt. Der är plats till exempel för den ekonomiska förvaltningen, som är afsedd att inrymmas jemte föreläsningssalarne i den nya byggnaden. Äfvenledes skulle genom uppförande af en eller flere byggnader för föreläsningssalar hela Gustavianum blifva ledigt, och der kunna beredas plats för museerna. Vid sådant förhållande anser jag, att det finnes ett sätt att förmedla frågan, så att man skulle billigare kunna vinna ändamålet. Dessutom, såsom också framgår utaf en del af motiveringen, innehåller icke förslaget alla de kostnader, som den ifrågasatta byggnaden skulle komma att medföra. Den är nemligen förslagen att uppföras på en plats, som nu upptages af stall, ridhus och exercishus, hvilka det blefve nödvändigt att nedrifva och uppföra på annat ställe. Denna kostnad är, lika litet som den erforderliga inredningen, upptagen i förslaget, så att den af arkitekten beräknade och af universitetet framhållna kostnad sannolikt skulle komma att betydligt öferskridas. Detta förhållande har Utskottet ansett sig böra påpeka, innan det kunde tillstyrka bifall till förslaget. Med detta hafva dessutom consistoriales sjelfve icke varit så obetingadt nöjda, som man må hända föreställer sig, utan finnes vid den underdåniga skrifvelse, som medföljer detsamma, fogade

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Uppsala.
(Forts.)*

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

åtskilliga reservationer, hvaruti åtminstone en af konsistorieledamö-
terne äskat uppskof och infordrande af ett nytt förslag; och har
Utskottet ansett sig böra taga hänsyn jemväl till detta förhållande.
Efter mitt förmenande skulle, om Riksdagen erkänner behovet af
nya föreläsningssalar, ingenting förloras genom ett uppskof till en
kommande Riksdag, hvilken då kunde emotse ett nytt förslag, som
upptog endast de verkliga förefintliga behofven.

Att nu, såsom Utskottets ordförande föreslagit, anvisa en summa
penningar, hvars tillräcklighet icke är pröfvad, förefaller mig vara
att gå något lättvindigt till väga, och den tid, man härigenom skulle
vinna, förefaller mig vara mera skenbar än verklig. Om nemligen
nästkommande års Riksdag finge sig förelagdt ett förslag inom de
dimensioner, att det kunde af Riksdagen godkännas, skulle medel
kunna anslås och utbekommas lika fort, som om de nu beviljades.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, men har ansett
mig böra uttala, att dessa af mig omnämnda skäl, hvilka jag tror
fortfarande ega giltighet, hafva varit de, som föranledt Utskottets
afstyrkande. Jag anhåller om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Bennich: Det kan ingalunda vara min mening att för-
söka tillägga något nytt skäl eller ännu mindre att söka anföra
några bättre skäl än dem, som redan anförts för bifall till Kongl.
Maj:ts förslag. Det är icke i sådant syfte jag begärt ordet. Jag
har begärt det för att, såsom sjelf medlem af Stockholms högskole-
förening, få förklara, att någon tanke inom denna förening på mot-
arbetande af eller motvilja mot att Upsala universitet skulle få sina
behof fullkomligt fyllda icke förefinnes. Tvärtom kan denna förening,
som ifrar för ästadkommandet af nya bildningsanstalter, icke hafva
så trång uppfattning, att den skulle i någon den aflägsnaste mån
vilja lägga hinder i vägen för Upsala universitets utveckling. Jag
är lika öfvertygad om att den sträng, som i Stats-Utskottets betän-
kande är anslagen i fråga om någon möjlig missunsamhet från
landets södra universitet, icke heller skall vibrera, och att derstädes
icke finnes någon opinion, som vill motsätta sig att Upsala univer-
sitet får ett allmänt och länge känt behof fylldt. Jag har blott
velat framhålla detta, på samma gång jag får tillkännagifva, att jag
röstar för Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Wallenberg: Jag skall tillåta mig ett litet försök att
i denna fråga säga något, som icke blifvit sagdt förut, ehuru frågan
blifvit belyst från flera sidor. Jag vill sysselsätta mig med Stats-
Utskottets motivering för sitt afstyrkande. På sidan 50 heter det:
»och har Utskottet alltså funnit sig ega giltig anledning att för när-
varande icke biträda Kongl. Maj:ts nädiga förslag, helst någon verklig
olägenhet icke lär kunna uppstå derigenom att uppförandet af den
nya universitetsbyggnaden blifver för någon tid uppskjutet.» Detta
är en åsigt, som jag helt och hållet bestrider. Om Stats-Utskottet
hade kunnat anföra, att den föreslagna byggnaden icke vore behöflig
och att den icke borde ifrågakomma, så skulle jag kunna förstå ett
så motiveradt afstyrkande; men då Utskottet blott ifrågasätter upp-

skof för någon tid och medelst detta afböjande erkänner att det finnes ett behof, som bör afhjelpas, så säger jag, att det är ett mycket svagt motiv. Det är besynnerligt, att man tror att framdeles, i en mer eller mindre aflägsse framtid, då kan man göra allting, men »för närvarande» ingenting. Detta är ungefärligen den uppfattning, som är rådande. Jag tror tvärtom, att för närvarande kunna vi mycket väl besluta ett sådant anslag, ty efter Kongl. Maj:ts proposition och efter alla möjliga sannolikhetsberäkningar blifver det full tillgång till en sådan utgift i 1878 års budget. Det är således grundlöst, hvad som står här i betänkandet, att: »statsverkets tillgångar tagas i anspråk för många olikartade kraf, hvarvid det mindre nödvändiga, åtminstone till en tid och intill dess rikare tillgångar det medgifva, måste stå tillbaka.» Riksdagen har icke funnit lämpligt att bifalla på långt när hvad Kongl. Maj:t ansett nödvändigt till sjöförsvaret; och det anser jag vara mycket illa, emedan under en tid, då vi vota, att statsverket har tillgångar och man känner på sig, att arbetsprisen blifva billigare, det är illa, att man icke företager sådana arbeten som böra utföras och hvartill tillgång finnes; ty då kan man få större valuta för sina utgifter än vid en tid, då arbetsprisen visa tendens till stegring. Man försummar helt enkelt en god konjunktur, och jag kan icke se någon rimlig anledning, hvarföre man skall uppskjuta frågan, om man icke tycker att saken är obehöflig.

Den omständigheten, som påpekades af den näst siste talaren — hvilken vida bättre motiverade Stats-Utskottets afstyrkande än Stats-Utskottet sjelf gjort — nemligen frågan om en mängd detaljanmärkingar, det är en fråga som jag tror är af beskaffenhet, att den skäliga bör öfverlemnas åt regeringen att afgöra. Jag finner icke lämpligt att Riksdagen skall besluta om byggnadsritningar, och om det nu skulle så vara, som här uppgifvits, att $\frac{1}{12}$ af golvytan upptages af vestibulen, är det väl åtminstone bättre än, som det hände en gång, i en viss stad, att sedan man uppfört den storartade byggnaden, märkte man, att man glömt trappan. Jag tror, att Riksdagen icke behöfver taga på sig ansvaret för utförandet, utan endast granska, om ett behof förefinnes, som bör afhjelpas, och, om så är, anvisa penningar.

Här står vidare i Utskottets betänkande: »Ett ytterligare skäl att ej biträda Kongl. Maj:ts förevarande framställning ligger, enligt Utskottets förmenande, deruti att, då Lunds universitet tidigare gjort ansökning i enahanda syfte, och då behöfvet vid nämnda universitet må hända icke torde vara mindre än vid Upsala, det vore lämpligt att Riksdagen sattes i tillfälle att *samtidigt*, på Kongl. Maj:ts förslag, pröfva båda universitetens behof af nya byggnader». Det der känna vi igen. Det är det vanliga sättet, att när man icke vill en sak, så sammanlänkar man den med så många andra frågor, som möjligt, och så får man en stor siffra; och sedan baxnas man för denna siffra och säger, att siffran är så stor, att saken måste förfalla. Jag tror, att man skall behandla hvar fråga för sig och, om man medgifver ifrågavarande behof för Upsala universitet, bevilja medel dertill, men, om man anser ett sådant behof icke förefinnsa,

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

dertill icke anvisa några medel. Att åter skylla på att det kan komma ett dylikt behof för Lunds universitet, finner jag icke innefatta något rimligt motiv för att afstyrka det förevarande förslaget. Hafva vi två universitet — och ingen har vågat uttala det påståendet, att vi här i landet skulle kunna nöja oss med ett enda — så få vi väl hålla till godo med de nödvändiga utgifterna för två universitet; men vi skola icke uppskjuta dessa utgifter till en oviss framtid, om hvilken vi icke hafva någon kännedom, huru vis man än må anse sig vara.

Det har yttrats af en ärad talare, att Stockholms stad påkostat 700,000 kronor till en ny läroverksbyggnad. Till denna uppgift, som är fullt riktig, kan jag lägga den, att staden köpt tomten för 300,000 kronor. Det blir således tillsammans 1,000,000 kronor, och om allt går väl, hoppas Stockholms stad att på Söder få en likadan läroverksbyggnad uppförd. Dertill kommer kostnaden för upprätthållandet af undervisningen för den reala linien; utgörande några hundratusen kronor; så att med omkring två och en half millioner kronor kommer *Stockholm* att för ifrågavarande ändamål belasta sin budget. Då är det väl icke så fasaväckande, om *staten* för universitetet i Upsala skulle vidkännas en utgift af 740,000 kronor.

Jag anser Herr Ekmans förslag vara ganska praktiskt utom deri att han vill anvisa endast 150,000 kronor till nästa år. Vi veta att för nästa år hafva vi god råd, men om de kommande åren veta vi ingenting. Då jag sålunda icke kan bifalla Herr Ekmans förslag, anhåller jag om återremiss, på det att Stats-Utskottet måtte komma i tillfälle att bättre motivera sitt afstyrkande eller också att taga under ompröfning Herr Ekmans förslag, så att detsamma blifver satt i behörig form och sålunda förändras, att för år 1878 anvisas ett större belopp än hvad han föreslagit. Jag anhåller om proposition på återremiss.

Friherre Hamilton: Jag vill icke klandra Stats-Utskottet derföre, att det visat en viss försigtighet att icke tillstyrka nu ifrågavarande anslag. Jag tror, att, särskildt när det gäller uppförandet af statens byggnader, en sorglig erfarenhet visat, att man bör noga betänka sig innan man förbinder sig till utgifter, om hvilka man icke vet huru vida de komma att räcka till för det afsedda ändamålet eller icke; och jag får säga, att jag äfven i de flesta andra fall sluter mig till dem, som yrka en hushållning med statens medel. Men det finnes många sätt att hushålla, och ett bland de sämsta är att hushålla med nödvändiga utgifter. Bland dessa måste man räkna dem, som erfordras för uppfostran och undervisning af landets ungdom. Främst bland de institutioner, som hafva sig detta ålagdt, se vi Upsala och Lunds universitet. Upsala universitet är vår förnämsta bildningsanstalt, vid hvilken så många af våra stora minnen äro fästade och från hvilken så många af våra store män utgått. Att förneka denna institution hvad som är behöfligt för beredande af trefnad åt lärare och lärjungar vore ganska oklokt. Jag vill dock icke säga, att jag kan i allo dela det af Kongl. Maj:t framställda förslag, när det blifvit ådagalagdt, att en del af de lokaler, som

enligt samma förslag skulle inrymmas i den nya byggnaden, möjligen kunde få sin plats uti andra af universitetet nu disponerade byggnader. Deremot är det ovedersägligt, att det rum, som för den studerande ungdomen och äfven för lärarne har så stor betydelse som en större samlingssal, nu icke finnes och icke kan inrymmas i de byggnader som finnas. Jag skulle därför helst se, att uti det hus, som skulle uppföras, utrymme kunde beredas för ett sådant rum. Derjemte förefaller det mig, som om så väl föreläsningssalar som fakulteternas samlingssalar borde vara af en annan beskaffenhet än de nu äro. Om jag därför anser att nu nämnda behof böra bättre tillgodoses, föranleder detta mig att instämma med Herr Ekman uti hans yrkande, att den utgift, hvartill Riksdagen nu skulle förbinda sig, måtte till siffran fixeras. Vi hafva af en ledamot i Stats-Utskottet hört, att uti kostnadsförslaget intet belopp blifvit beräknadt för byggnadens inredning och dermed förenade kostnader. Jag skulle dock gerna vilja veta hvar utgifterna komma att stanna och icke sväfva i ovisshet i det afseendet. På grund af hvad jag nu nämnt, och då det icke är tvifvel underkastadt, att för en summa af 740,000 kronor kan uppföras en tidsenlig och lämplig byggnad, som innefattar de nu omnämnda lokalerna, får jag tillstyrka bifall till Herr Ekmans yrkande, som innebär, att man skulle nu bevilja det föreslagna beloppet och att en viss del deraf, eller 150,000 kronor, skulle utgå under näst kommande år, men med det vilkor, att, utan vidare anslag af statsmedel, universitetets behof af en samlingssal för lärare och lärjungar, föreläsningssalar och samlingsrum måtte blifva tillgodosedt.

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Uppsala.
(Forts.)*

Grefve Posse, Gösta: Då majoriteten inom Riksdagen består af personer som icke bevistat akademien, så är det icke underligt om sympatierna hos dem för nu förevarande fråga icke kunna vara så stora, som hos personer hvilka åtnjutit undervisning vid akademien. Oaktadt detta förhållande tror jag dock det finnes en stor benägenhet hos Riksdagens majoritet att lemna understöd åt bildningens alla anspråk. Såsom bevis härpå behöfver man endast kasta en blick på 8:de hufvudtiteln, hvilken under de senare åren svält ut till stora dimensioner. Jag tror därför att de anmärkningar, som blifvit gjorda mot förevarande förslag, icke hafva sin grund i någon ovilja mot universitetet eller mot bildningen i allmänhet. Och det är klart, att så skall vara förhållandet, ty om också den nuvarande generationen utaf Riksdagens majoritet i allmänhet icke fått åtnjuta de fördelar en högre bildning skänker, så veta vi dock att i ett land, sådant som vårt, det står hvar och en öppet att nå det högsta i detta afseende. Den som nu är klädd i vadmalsjacka kan tänka sig, att det kommer att drabba hans egna söner, om det är illa stäldt vid universitetet. Af dessa skäl anser jag, att de anmärkningar, som blifvit gjorda mot Kongl. Maj:ts proposition i denna del, icke äro beroende på någon ovilja emot saken i allmänhet, utan på de speciella invändningar, som blifvit gjorda mot det nu föreliggande förslaget. Herr Ekman har utredt hvori de bestå. Kunna dessa anmärkningar häfvas, är jag af den öfvertygelse att

Anslag till ny universitetsbyggnad i Upsala.
(Forts.)

saken skall hafva framgång, och på den grund kommer äfven jag att lemna min röst för Herr Ekmans förslag. Det finnes ett ord-språk som säger: »docti viri male pingunt»; jag behöfver icke öf-versätta det; men med tillämpning på förevarande fråga skulle det kunna fritt återgifvas sålunda: »det torde vara skäl att de lärde männen göra om sina ritningar», så att den behöfliga kostnaden får plats inom den af Herr Ekman angifna summan.

Bland de framställda argumenten vill jag till besvarande upp-taga endast ett, nemligen den täfian man förestält sig skola upp-stå mellan ett blifvande universitet i hufvudstaden och Upsala uni-versitet. Jag vill icke bestrida fördelarne af ett blifvande univer-sitet i Stockholm; men jag har den ovanan att jag i allmänhet tror mer på hvad som *har varit*, än på hvad som *skall blifva*, jag har mera tillit till det som visat sig vara något, än det som lofvar att blifva det. Våra landsortsuniversitet hafva dock åstadkommit något af den beskaffenhet, att personer, som utgått derifrån, fört det sven-ska namnet långt öfver hela världen på ett sätt, att vi kunna vara stolta deröfver. Dessa universitet hafva vidare åstadkommit en sak, som är att sätta värde på, eller att det streck, som i många andra länder finnes mellan den obildade och bildade delen af folket, icke framträder så starkt här som i många länder, hvilka varit välsignade med hufvudstadsuniversitet.

Jag får på grund af hvad jag nu anfört yrka bifall till Herr Ekmans förslag.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Hvad först beträffar Stats-Utskottets motivering till denna punkt, så har den tillkommit ef-ter en återremiss till afdelningen i största hast samt torde icke gillas af någon af ledamöterna i Utskottet från denna Kammare. För min del yrkade jag inom Utskottet, att man skulle anslå en mindre summa än den af Kongl. Maj:t föreslagna, och jag försökte motivera denna sum-mas storlek; men då jag icke lyckades att inom Utskottet vinna understöd för detta förslag, måste jag bestämma mig för afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Här är anmärkt, att Riksdagen icke bör ingå i pröfning af byggnadsritningar. Jag får dock fasta uppmärksamheten på, att utan att bedöma ritningarnes beskaffenhet och ut-sträckning, kan man icke pröfva storleken af det erforderliga an-slaget. Nu är förhållandet med den ritning som är i fråga, att den, åtminstone enligt mitt förmenande, är i hög grad olämplig och dyr-bar. Den angifver ett stort tvåvåningshus med stor källarvåning och en mängd stora och små rum, hvilkas behöflighet icke blifvit ådagalagd. Ett hus i tre våningar skulle blifva både prydligare och mindre dyrbart. Det är sant att konsistorium med goda skäl visat, att det behöfves flera och större föreläsningssalar än de nuvarande; men så gör konsistorium ett stort hopp i sin bevisning, då det sä-ger, att allt hvad som nu finnes bör användas för zoologiska sam-lingar. Det är dock att sträcka sina fordringar väl långt. Vi hafva sett hvad vårt nationalmuseum och vårt riksmuseum här i Stock-holm kostat oss, och det torde väl då vara skäl, att man uti Upsala i detta afseende inskränker sig till hvad som oundgängligen erfor-

dras för undervisningen derstädes. För att återkomma till den förevarande ritningen, så utvisar den en slutna fyrkant med en aula inuti och trånga gårdar, med otillräckliga utgångar, hvarigenom byggnaden skulle blifva särdeles eldfarlig. Källarvåningen upptager, utom korridorer, rum för vaktmästare, amanuens, värmeapparater och vedförråd; 8,580 qvadratfot hvälfda källare utan angifvet ändamål. Endast ungefär $\frac{1}{3}$ af hela byggnaden, oberäknadt aulan, upptages af föreläsningssalar. Dessa äro till antalet 11 och rymma enligt konsistorii beräkning 1,217 personer. Nu uppgifves det att hvarje sal kan användas tre gånger om dagen. Detta förutsätter öfver 3,600 studerande för att fylla dem. Från de nu befintliga föreläsningssalarne och till de sålunda föreslagna är alltså ett stort steg. Vidare märkes, att det lilla rum, som skulle användas till skulpturgalleri, upptager en qvadrat med 65 fots sida, eller nära $\frac{1}{12}$ af hela huset. Målningsgalleriet är något öfver hälften så stort, och vestibulen lika stor som skulpturgalleriet samt vida öfver behovet. Det lilla rummet för nordiska fornsaker är 215 fot långt och 18 fot bredt. Dessutom inrymmer byggnaden en otalig mängd rum för akademien ekonomer, fakulteternas och konsistoriets sammanträden. För sist nämnda ändamål torde dock icke ovilkorligen behöfvas särskilda rum, ty hvarför skulle icke konsistorium och till och med några fakulteter kunna sammanträda uti föreläsningssalar, inredda med bekväma stolar och särskilda bord samt skåp för handlingar, ungefär såsom den sal, uti hvilken vi nu befinna oss, och hvilken ju användes utaf flere af Riksdagens delegationer. När konsistorium eller fakulteterna sammanträda, måste alltid någon af de nya salarne kunna vara ledig för den skull. Den ifrågavarande ritningen i sin helhet synes vara till den grad öfverdrifvet tilltagen, att jag icke kan annat än rösta för afslag å en dylik plan, ehuru jag är särdeles villig att gifva det anslag, som synes mig vara behöfligt för universitetet. I motsats mot Kongl. Maj:ts förslag anser jag äfven, att den tillämnade aulan bör byggas på samma gång, som huset i öfrigt. Jag tror att man i allmänhet icke går till väga på ett riktigt sätt vid uppgörandet af ritningar till allmänna byggnader. Man låter alla de, som skola begagna den nya byggnaden, uppgifva sina anspråk, och utan att vederbörligen pröfva och, der så finnes skäligt, reducera dessa, summerar man dem och gifver uppdrag åt endast en arkitekt att upprätta ritning, som tillfredsställer alla de framställda anspråken. I stället borde man enligt min förmening under täflan låta uppgöra flera förslagsritningar, sedan de verkliga behoven för tillfället blifvit noggrant bestämda och nödig utvidgning för framtiden afsedd. Man skulle derigenom vinna både billigare, ändamålsenligare och prydligare byggnader. Åtskilliga salar finnas vid de speciella institutionerna, hvilka torde kunna användas äfven för andra föreläsare än dem som tillhöra dessa institutioner. Erfarenheten har visat, att det stora Gustavianska auditoriet af de flesta föreläsare undvikas, emedan det är för stort. Detta oaktadt vill man nu anordna flera salar, hvilka äro ännu större än den nyss nämnda, och de komma äfven troligen af samma skäl att föga användas. Byggnadsplatsen anser jag olämplig, emedan man nödgas förstöra

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

*Anslog till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

de exercishus som nu finnas der. På byggnadsplatser är i Upsala icke brist, och får man icke en tillräckligt stor plats, kan man, såsom förut skett, bygga särskilda hus. Detta blefve visserligen något dyrare men säkrare emot eldfara. Hvad vidare beträffar behovet af lokaler för universitetets styrelse och ekonomiska förvaltning, så är det visserligen sant att de nu befintliga rummen äro otillräckliga, men lika sant är, att man uthyrt två våningar, hvardera af 8 rum, hvilka förutom de gamla salarne skulle kunna dertill användas. Man säger att dessa våningar behöfvas för de nya seminarierna, men för dessa beräknas hyresanslag i Kongl. propositionen. Den föreliggande frågans sammanförande med frågan om nybyggnad för Lunds universitet kan jag icke gilla, emedan dessa båda frågor icke hafva med hvarandra något gemensamt. Det är visst en skön konst att uppgöra storartade ritningar för öfverflödigt byggnadskostnad, men det är en icke mindre nyttig och vacker konst, att för en viss begränsad summa åstadkomma något ändamålsenligt.

På grund af hvad jag nu anfört, och då jag icke anser, att den af Herr Ekman föreslagna summan är behöflig, utan att man genom jernförelse mellan olika ritningar och förut verkställda byggnader skulle kunna ådagalägga, att en mindre summa vore tillräcklig, får jag anhålla om återremiss.

Herr Adelsköld: Hvar och en som i likhet med mig varit i tillfälle taga i betraktande det bedröfliga skick, hvori akademiens i Upsala lokaler med få undantag befinna sig, måste förvåna sig öfver att i 19:de århundradet något sådant kan vara möjligt, och detta kan icke förklaras på annat sätt, än att man varit van vid det gamla, icke tänkt sig något bättre, skyggat tillbaka för kostnaderna att på en gång ställa allt i ett tidsenligt skick och slutligen att man icke varit så mycket i tillfälle göra jernförelser med andra utländska akademier. Nu deremot, sedan jernvägarne öppnat utlandet för oss och vårt land för utlänningarne, och dessa senare strömma hit i tusental för att taga kännedom om vår natur, våra historiska minnen och våra vetenskapliga inrättningar, deribland Upsala akademi, genom sin ålder och de mäns rykte som der lefvat och verkat, står främst, går det icke an att det längre förblifver vid det gamla. Detta kunde gå för sig på en tid då man, isolerad från den öfriga världen, sjöng »Upsala är bäst utaf allt som fins på denna sidan solen; och maken till den sta'n fins ej — letar du också från equatörn och till Polen» — men den tiden är nu förbi.

Åtskilliga anmärkningar hafva rigtats mot det förslag till ny akademibyggnad som Kongl. Maj:t framställt. Jag har icke varit i tillfälle att närmare granska ritningarne, men af ett par anmärkningar, som här blifvit gjorda mot desamma af en af Stats-Utskottets byggnadskunnige ledamöter, vill det förefalla som om den skulle blifva i hög grad eldfarlig, hvarförutan den, såsom tillämnad att utföras i sluten fyrkant, icke tillåter framtida tillbyggnader, hvilket torde vara aldeles nödvändigt. Hvad *aulan* beträffar, synes den vara i hög grad opraktiskt anordnad, såsom uteslutande beräknad för föreläsningar och dylikt, men icke för de akademiska fester och sam-

lingar, för hvilka den egentligen borde vara afsedd. Jag anser emellertid en sådan samlingssal alldeles outhärlig vid Upsala akademi, och då förra Riksdagen nekade anslag till Karolinasalens användande för detta ändamål, på grund af den eldfara, hvarför bibliotekets dyrbara innehåll derigenom utsattes, anser jag äfven Riksdagen förpligtigad att nu i sammanhang med den tillämnade universitetsbyggnaden lemna anslag till aulan. Hvad beträffar det yttre af den föreslagna byggnaden, vet jag intet som den i mitt tycke närmare liknar, än en preussisk kasern, och då den således hvarken till det inre eller yttre uppfyller de fordringar man kan hafva på en dylik monumental byggnad, anser jag att ritningen böra omarbetas.

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

Jag tror att man vid uppförande af monumentala byggnader i vårt land i allmänhet icke dervid fäster den allvarliga uppmärksamhet som man borde. Man betänker icke, att dessa monument äro stumma, men värtaliga vittnen, hvilka för kommande sekler skola utvisa den ståndpunkt i bildning, på hvilken vi befunnit oss då dessa byggnader uppfördes. Då en allmän byggnad skall uppföras, går det vanligen så till, att någon arkitekt, som för dagen är i ropet, anmodas att uppgöra en ritning; denna underställes vårt smakkollegium Öfverintendentens-embetets pröfning, och om detta icke finner några mera betydande anmärkningar mot densamma, hvilket sällan inträffar, så godkännes ritningen af Kongl. Maj:t till utförande, och på detta sätt tillkomma ej så sällan byggnader, hvilka äro en vanprydnad för vår tid och våra allmänna platser. Om emellertid, såsom jag hoppas, ett anslag till en universitetsbyggnad beviljas, kunna de anmärkta bristerna lätt afhjelpas, om man nemligen går till väga på samma sätt som i allmänhet i utlandet vid uppförandet af monumentala byggnader af någon vikt. Man uppgör der ett väl genomtänkt program, utsätter pris för de bästa ritningar och öfverlemnar dessas uppgörande till arkitekter som vilja täfla. Härigenom uppmuntras de mest framstående arkitekter till täflan, och man får då flera goda ritningar att välja emellan för samma kostnad som en ritning, uppgjord på anmodan af någon viss arkitekt. På detta sätt bildas äfven skickliga arkitekter, ty det är endast genom tillfälle till täflan som talangen utvecklas och kommer fram, hvilket åter motarbetas på det sätt som här i allmänhet tillgår, eller att man vänder sig till någon viss, som för stunden lyckats komma i ropet. Jag har varit något vidlyftig i afseende å detta ämne, men jag har ansett frågan vara af stor vikt, icke blott för Upsala universitet utan i allmänhet beträffande våra monumentala och äfven enskilda byggnader.

Af hvad jag nu anfört torde Kammaren finna, att jag är varmt intresserad så väl för Upsala universitetet som för det sätt, hvarpå en byggnad för detsamma kommer att uppföras, och jag tror att Riksdagen så väl som landet bör vara Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet tacksam, för det han framkommit med förslag till en sådan byggnad och för den fullständiga utredning han lemnat i sitt yttrande till statsrådsprotokollet. Jag ber endast få göra en erinran emot ett uttryck deruti, vid hvilket redan tvenne

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

föregående talare fäst sig, och som Stats-Utskottet begagnat såsom skäl för att tillstyrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition, det nemligen, »att statsverkets tillgångar tagas i anspråk för många olika kraf, hvarvid de mindre viktiga måste stå tillbaka för de mera viktiga». För min del anser jag, att upplysningen och bildningen är det förnämsta af allt, för hvilket icke något, af hvad vigt i öfrigt, får stå tillbaka, och då för den högre undervisningens tidsenliga meddelande nya lokaler i Upsala äro oundgängligen nödvändiga, så anser jag för min del denna anslagsfråga vara en af de viktigaste som vid denna riksdag förekommit, och att den således icke bör stå tillbaka för någon annan. Då det dessutom i öfrigt visat sig att Riksdagens Kamrar sällan nekat anslag, då det gällt vetenskap och konst, tror jag att Herr Ecklesiastikministern hyst allt för stora farhågor och att han i frågor om anslag till 8:de hufvudtiteln alltid kan påräkna understöd af Riksdagen.

Upsala universitet befinner sig för närvarande i afseende på sina byggnader i ungefär samma skick som det, hvari akademien i öfrigt befann sig under Gustaf II Adolfs dagar. Allt var då förfallet och föråldradt på samma sätt som byggnaderna nu. Intet understöd kunde påräknas af den tömda statskassan, men konungen anslag af sina enskilda tillgångar 313 hemman utom qvarnen m. m. till akademien, och på dessa tillgångar är det som den sedermera egentligen haft sin existens; ty hade icke dessa egendomar, hvilka nu vuxit till ett betydligt värde, tillfallit universitetet, hade detta befunnit sig i en helt annan ställning än nu, enär staten gjort snart sagdt intet för detsamma. När den store konungen i vetenskapens intresse af sina enskilda tillgångar lemnade ett sådant bidrag, kan det väl icke vara staten värdigt att nu, då det visat sig nödvändigt att erhålla bättre undervisningslokaler vid akademien, icke lemna ett dertill erforderligt anslag, och jag hemställer till denna Kammaras upplysta ledamöter, huru det skulle komma att taga sig ut, om vid den 400-års fest, som snart skall firas och dit vetenskapliga celebriteter från alla länder komma att infinna sig, det hette, att alla rikets kommuner haft råd att anslå stora belopp till sina undervisningsanstalter, men den stora kommunen, staten, som nyligen använt 1,300,000 kronor till etablissemang för ett artilleriregemente och 500,000 till ett veterinärinstitut o. s. v. icke haft råd att lemna ett jemförelsevis obetydligt bidrag till sin främsta undervisningsanstalt. Jag vill emellertid icke gerna tro, att något sådant kan inträffa. I afseende på anslagsbeloppet tror jag att, om en ny ändamålsenlig och fullständig ritning uppgöres, afsedd att fylla behovet för en längre framtid, de delar deraf som för tillfället kunna anses mest nödvändiga, såsom aulan, föreläsningssalarna m. m., kunna uppföras för 740,000 kronor, och då ett bestämt anslagsbelopp har mesta utsigt att gå igenom, får jag för min del afven tillstyrka bifall till Herr Ekmans förslag.

Friherre af Ugglas: Det kan icke falla mig in att särdeles länge taga Kammarans tid i anspråk i denna fråga, som från alla sidor blifvit skärskådad, i synnerhet som jag icke kan tillägga något

till de skäl, som här blifvit uttalade för att tillgodose universitetets behof i detta afseende. Jag begärde ordet, då jag hörde en aktad talare här förklara, att han så väl man och man emellan som i presen erfarit, att motståndet mot ifrågavarande anslag skulle kunna härröra från Stockholms högskoleförening, ehuru han tillika sade sig vara öfvertygad om, att ingen tänkande man kunde dela en sådan åsigt. Då jag har den äran att vara medlem af denna förenings styrelse, har jag varit angelägen att öppet få förklara, att, så vidt jag kunnat förnimma, ingen inom denna förening varit nog korttänkt att på något vis vilja förhindra hvad som kan leda till framgång och utveckling af Upsala universitet; och jag är öfvertygad, att, om denna fråga unge af Stockholms högskoleförening afgöras, ett kraftigt *ja* skulle blifva svaret på en fränställning derom.

Jag ber att ytterligare få tillägga några ord i anledning af yrkandet om återremiss. För min del tror jag, att detta vore det sämsta beslut, Kammaren kunde fatta. Det vore endast att för en tid undanskjuta frågan. Då ingen reservation finnes bifogad detta betänkande från Andra Kammaren, tager jag för gifvet att nämnda Kammare kommer att bifalla Utskottets förslag, och hvad blefve då resultatet? Endast att Stats-Utskottet anmodade Första Kammaren att fatta beslut, och då befunne vi oss på samma ståndpunkt som i dag. Jag anhåller således, att Första Kammaren måtte fatta ett definitivt beslut. Hvad åter detta beslut angår, hade jag visserligen från början ämnat ansluta mig till Kongl. Maj:ts proposition, men jag kan icke neka, att Herr Ekmans förslag i många afseenden erbjuder fördelar af rent praktisk betydelse. Det är nemligen af vigt att kunna fixera summan, då fråga är om en utgift sådan som denna, och ett förslag i den riktningen bör hafva utsigt att blifva af den stora majoriteten omfattad. Jag anser äfven, att detta förslag i sjelfva verket tillgodoser de nödvändigaste behofven i förevarande hänseende för universitetet, och att detta således bör kunna vara tillfredsställdt, om det lyckas att genomdrifva detsamma. Det är af denna anledning, som jag vågar för min del på det lifligaste tillstyrka, att Första Kammaren behagade bifalla Herr Ekmans förslag.

Herr Widén: Då jag antecknade mig såsom reservant mot Utskottets förslag och yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition, var det min mening att här närmare motivera detta, men som de skäl, jag ännade anföra, redan blifvit så grundligt utvecklade, afstår jag från vidare ordande derom. Endast derpå vill jag fästa uppmärksamheten, att, då jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag, jag har att stödja mig på en grundlig utredning af frågan, då deremot Utskottet stödt sitt afslag på lösa förmenanden. Jag ber att få påminna om, att en verkligt grundlig utredning skett. En komité har varit tillsatt för frågans utredande sedan 1872, hvarjemte de särskilda fakulteterna, konsistorium och öfriga myndigheter, som i sådana fall pläga höras, noga och länge öfvervägt densamma. Jag kan derföre icke föreställa mig, att den ifrågasatta byggnaden skulle kunna inkränkas på sätt Utskottet tänkt sig.

Hvad särskildt vidkommer de anmärkingar, som blifvit gjorda

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

*Anslag till ny
universitets-
byggnad
i Upsala.
(Forts.)*

emot ritningen till denna byggnad, ber jag att få erinra, att vårt lands bästa arkitekter varit använda vid densammas uppgörande, och jag kan icke tro annat än att man har skäl att sätta lika stor tillit till deras mening som till de ingenjörers åsigt, som här låtit höra en protest deremot.

Beträffande vidare den anmärkningen, att icke allt blifvit framlagdt i kostnadsförslaget, som antydts vara behöfligt, nemligen att Kongl. Maj:t icke till denna Riksdag äfven framstält begäran om anslag för aulan, får jag säga, att jag i den omständigheten icke ser något skäl till afslag å föreliggande ärende, ty deri framstår ju en skonsamhet från Kongl. Maj:ts sida, gående ut på att fördela utgifterna för det här ifrågasatta behöfvets fyllande på flera — och som icke bör föranleda afslag utan tvärtom tillmötesgående.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens uppmärksamhet och behöfver det icke heller. Jag vill endast erinra derom, att, då 1477 års fattiga Sverige hade mod att besluta sig för anläggande af ett universitet, 1877 års förmögna Sverige bör hafva mod att förse detta universitet, som under tidens lopp blifvit bofälligt, med nödigt tak öfver hufvudet. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr von Ehrenheim: Icke heller jag skall upptaga Kammarens tid med att upprepa hvad som så mycket fullständigare och bättre, än jag skulle kunnat, blifvit sagdt om behöfvat af en ny universitetsbyggnad. Jag tror emellertid att, om Stats-Utskottet i detta fall begagnat det medel, som så många gånger förut med fördel blifvit användt, eller okulär besigtning, Utskottet knappast skulle kunna yttra, att någon verklig olägenhet icke uppstår derigenom, att uppförandet af den nya universitetsbyggnaden blir för någon tid uppskjutet.

Jag anhåller deremot att få yttra några ord om de olika framställningar, som här blifvit gjorda, med förbigående dock af den, som åsyftade *afslag*, emedan denna åsigt, som icke framstälts från någon annan sida än Stats-Utskottets majoritet, blifvit framhållen med så mycken eftergift att gå den allmänna önskan till mötes, att jag icke tror att densamma behöfver bemötas. Af öfriga uttalade meningar börjar jag med yrkandet om återremiss.

En sådan bör efter min öfvertygelse icke komma i fråga, emedan Kammaren genom ett sådant beslut beröfvade sig all inverkan på frågan. Ett definitivt beslut är hvad Kammaren bör fatta och icke låta allt anstå till en oviss framtid. De meningar, som derefter återstå att skärskåda, äro bifall till Kongl. Maj:ts proposition och bifall till Herr Ekmans förslag. Jag vill då icke neka att åtskilliga af de anmärkningar, som blifvit framställda mot den Kongl. propositionen, efter min tanke icke sakna betydelse. Må hända är den viktigaste den, att i denna proposition icke blifvit inrymd en stor samlings-sal eller *aula*. Jag hade för min del trott, att den nu varande sollennitetssalen, eller den s. k. Karolinasalen, skulle kunnat fortfarande der-till begagnas, men som Riksdagen 1876 afslog ett då väckt förslag att tillbygga bibliotekshuset, så att Karolinasalen kunde för bibliotekets räkning undvaras, lär det vara otvifvelaktigt, att allt det ut-

rymme, som nu der finnes, inom en kort tid också måste för biblioteket tagas i anspråk. Således, hvilken uppfattning man än har om Karolinasalens användbarhet till samlingsal, måste man afstå från all tanke derpå. Att då uppföra ett nytt universitetshus utan att på samma gång uppföra en sollennitetsal, synes mig icke lämpligt. Det förefaller mig som om den summa, Herr Ekman föreslagit, skulle kunna vara äfven för detta ändamål tillräcklig. Under sådana förhållanden vill jag för min del yrka bifall till det af honom framställda förslaget. Jag är öfvertygad, att det kommer att föranleda en ny undersökning, hvaraf sannolikt framgår, att ett universitetshus med samlingsal kan för denna summa åstadkommas, men om, mot förmodan, det icke skulle lyckas, återstår att till en blifvande riksdag ådagalägga anslaget otillräcklighet och framställa begäran om ett högre anslag. Om anslaget är tillräckligt, då är det emellertid en mycket stor fördel, att Riksdagen bereder universitetet tillfälle att redan i år förbereda och nästa år börja det stora företaget.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att säga några ord i anledning af hvad som blifvit yttradt derom, att motståndet mot anslaget skulle till någon del hafva sin grund i önskan att få Upsala universitet flyttadt till hufvudstaden. Det är efter min uppfattning en bland de lyckligare förändringar som försiggått i den allmänna meningen, att denna fråga alldeles försvunnit från dagordningen. Ingen annan mening i den vägen lär kunna få framgång än den, att då ett ytterligare universitet är behöfligt, bör det förläggas i hufvudstaden, men att ett sådant icke får komma till stånd på bekostnad af våra gamla universitet.

Jag anhåller om bifall till Herr Ekmans förslag.

Herr Wærn: Om någon för tjugu år sedan föreslagit byggnaden af ett universitetshus af de dimensioner, som efter mångas mening äro tillräckliga, och som skulle kunna uppföras för en kostnad af 740,000 kronor, är jag öfvertygad, att de åsigt, Herr Nordenfelt här tillkännagifvit, skulle fått genklang, eller att ett sådant hus vore för stort. Hade man för femtio år sedan gjort ett dylikt förslag, skulle det troligen ansetts som en löjlighet. För min del är jag derföre öfvertygad om, att här icke så mycket är fråga om ett hus, som icke mera om den tid, hvars behof detta hus skall motsvara. Jag tror, för min del, att det är klokare att bygga för 50 år än för 20 år. Jag är således icke rädd för ett rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag och tror, att de öfverflödiga rummen snart skulle fyllas, ty något så olyckligt, som att antalet studerande vid universitetet hädanefter skulle stå stilla och icke växa, kan jag icke tro. Nu artar sig emellertid frågan så, att, såsom den siste talaren fullständigt utredt, det hänger emellan att bevilja hvad Kongl. Maj:ts föreslagit, med risk att deraf blir ingenting, eller att bifalla Herr Ekmans förslag med utsigt att byggnaden snart blir en verklighet. Så gerna jag skulle önska ett större universitetshus, måste jag erkänna, att behövet af att snart få något är större än att sörja för att det som nu blifver gjordt äfven 20 år härefter är tillräckligt. Vid

*Anslag till n²
universitets-
byggnad
i Upsala
(Forts.)*

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

sådant förhållande och under förhoppning att, derest det nu föreslagna beloppet skulle blifva otillräckligt, Riksdagen må framdeles hafva samma sinne som nu och då bevilja hvad som erfordras, och att således det uppställda villkoret icke kan vara så bindande, att icke utredda sakförhållanden gå framför allt, kan jag icke annat än uttala den öfvertygelse, att det är bäst att se till, att något nu göres för att afhjelpa de stora olägenheter, som finnas; hvarföre jag sluter mig till Herr Ekmans förslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Grefve Sparre: Jag uppträder icke i den förhoppning att kunna verka för Utskottets förslag, utan har endast begärt ordet för att söka frigöra Utskottet, så vidt jag kan, från de skarpa skuggor några föregående talare sökt kasta derå.

Hvar och en, som närmare tager kännedom om Utskottets betänkande, skall finna att Utskottet icke underkänt behovet af föreläsningssalar m. m. i Upsala, men då Utskottet icke ansett sig kunna godkänna Kongl. Maj:ts framställning, har det varit derföre, att det syntes Utskottet som om de anspråk, som i detta afseende blifvit framställda, varit större än behovet kräfver. Det har visserligen sagts af en talare, att, om ett erkänt behof förefinnes, skall Utskottet icke ingå i närmare pröfning af det framlagda förslagens detaljer, utan helt enkelt förorda detsamma, men då i grundlagen stadgas att Stats-Utskottet skall föreslå hvad till fyllande af statsverkets behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, synes mig Utskottets granskningsskyldighet sträcka sig, utöfver pröfvandet af om ett verkligt behof förefinnes, äfven till omfånget af detta behof; och hvad särskildt föreliggande fråga angår, synes mig det framlagda förslaget vida större än hvad som för ändamålet erfordras.

Det förefaller mig nemligen, att, om Riksdagen genom anslag till nya föreläsningssalar m. m. i Upsala beredde tillfälle till bättre lokaler i detta hänseende, de förut varande lokalerna kunde begagnas till många af de ändamål, hvartill den nya byggnaden enligt förslaget skulle användas, och att derföre Upsala akademis behof af nya rymliga lokaler ej erfordrade en så storartad byggnad som den nu föreslagna. Dessutom, med någon erfarenhet huru det tillgått vid dylika företag förut, kan man icke fränkänna Utskottet rätt deri, att det önskar få se hela kostnaden uppgifven, innan anslaget skall beviljas. För att finna ett exempel på huru högt den först begärda anslagssumman kan växa, innan den byggnad den afser blifver fullt färdig, hänvisar jag endast till 39 punkten af detta betänkande, hvori man finner huru det första anslagsbeloppet för biblioteket var 480,238 kronor, men att totala kostnaden för detsamma, i fall Riksdagen godkänner Utskottets förslag, uppgår till mer än dubbla beloppet, eller 963,258 kronor. Då Utskottet hufvudsakligen af dessa skäl ej ansett sig kunna tillstyrka Riksdagen bifalla Kongl. Maj:ts förslag, och då grundlagen ej anvisar annat sätt för uppskof i en fråga för vin-

ande af ändring i ett framlagdt förslag eller vidsträcktare utredning än afslag, har Utskottet ej kunnat annat än, erkännande, att ett behof förefinnes som måste afhjelpas, föreslå Riksdage att afslå Kongl. Maj:ts framställning. Ett uppskof kan väl icke heller anses så särdeles vådligt, ty huru stort behovet än må vara af denna byggnad, är det dock första gången frågan framkommit från vederbörande, och derföre torde det icke ligga så stor fara i att nu uppskjuta den. Såsom ett argument att nu bevilja det begärda anslaget, har blifvit anförd vår lyckliga ekonomiska ställning, att besparing från förra året fins till högt belopp, men då man på nästa år skulle anvisa endast ett jmförelsevis litet belopp, kommer först under de följande åren det hufvudsakliga anslaget att utgå, och huru den ekonomiska ställningen då är kunna vi ej nu förutsäga, helst då vi se många företeelser i utlandet, som antyda, att en ond dag snart kan komma äfven för oss. Jag anser visserligen icke detta vara något afsevärdt skäl för afslag, lika litet som en tillfällig besparing skäl för bifall. Att besparingar i fråga om kostnaden för ett universitetshus kunna ske, derför har jag fått ytterligare stöd af det förslag, som af Stats-Utskottets ordförande blifvit framställt. Det går efter mitt förmenande fullkomligt i den rätta riktningen. Den enda betänklighet att biträda förslaget synes mig vara, att man icke med säkerhet vet, om den föreslagna summan är för det afsedda ändamålet tillräcklig. Det är möjligt att den är det, men det är äfven möjligt, att den är för låg eller för hög, och derföre torde en återremiss vara lämplig, så vida Utskottet hade i sin hand något medel att göra någon närmare utredning; men då jag ej tror så vara fallet, nödgas jag, huru varmt jag än intresserar mig för att en universitetsbyggnad i Upsala snart måtte komma till stånd, ändock yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr von Koch: Jag skall icke besvara Kammaren med något längre anförande utan blott förklara, att jag sluter mig till Herr Ekman's förslag och det hufvudsakligen af det skäl, att jag icke gerna beviljar något anslag till ett byggnadsföretag, der jag icke ser, att kostnaden är så beräknad och begränsad att man kan, utan ovissa nya, kanske fördubblade, anslag nå det eller de ändamål man egentligen äsyftar. Hvad beträffar det förslag till ny universitetsbyggnad i Upsala, som Kongl. Maj:t uppställt, så uppfyller det icke alla fordringar på en sådan byggnad, hvartill kommer att det ändock säkert erfordrar större kostnad än hvad nu blifvit begärdt. Genom det af herr Ekman uppställda vilkor, att något vidare anslag till församlingssal eller *aula*, föreläsningssalar och samlingsrum för fakulteterna icke skulle ifrågakomma, är hans förslag det enligt min tanke mest antagliga. Att dessa behof, måste tillgodoses, har nu blifvit tydligt, och jag för min del är färdig att till fyllande deraf gifva det begärda anslaget. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att det nämnda vilkoret icke gäller beredande af rum för samlingarne med mera. Om behovet deraf icke kan tillfredsställas genom aka-

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

Anslag till ny universitetsbyggnad i Upsala.
(Forts.)

demiens egna tillgångar, så är man i det fallet icke bunden af detta vilkor, utan kan då för sådant ändamål äska behöfligt statsanslag.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Jag anhåller att få återtaga mitt yrkande om återremiss, då detta yrkande icke vunnit understöd, men jag ber att i stället få framställa ett annat yrkande, nemligen att Kammaren behagade bestämma en mindre summa, än den Herr Ekman föreslagit, eller blott 600,000 kronor, men på de af honom föreslagna vilkor. För detta yrkande har jag två skäl, det ena att det icke endast är denna Kammare som skall afgöra frågan utan att dess utgång sannolikt kommer att bero på gemensam votering, hvarvid en skilnad af 140,000 kronor kan vara afgörande, och det andra att man enligt min åsigt icke bör nu bygga hvad som fordras för 50 år utan hvad som är behöfligt för 10 eller 15 år. Om man väljer en rymlig byggnadsplan och bygger i form af en öppen fyrkant, eller ett T har man tillfälle att i mån af växande behof utvidga byggnaden, och då kan jag ej finna, hvarför man nu skulle utkasta penningar, som under många år skulle ligga räntelösa. Man kan ju ock sedermera, då så erfordras, bygga nya särskilda hus, hvilket väl blir något dyrare, men är fördelaktigare i händelse af vådeld. Efter en beräkning, som jag gjort, skulle 550,000 kronor räcka till att bygga ett universitetshus i tre våningar med åtta föreläsningssalar för tillsammans 800 lärjungar och dessutom en aula rymmande 2,000 personer, samt åtskilliga andra nödvändiga rum. Jag skulle vilja åtaga mig att skaffa entreprenör af en prydlig och ändamålsenlig byggnad för denna summa. Läger jag dertill 50,000 kronor för inredning med mera så blir beloppet enligt min uppfattning fullt tillräckligt. Om man, som sagdt, bygger på det sätt, att utvidgning är möjlig, kan jag icke se någon risk härvid; och jag finner det bättre att få något hus än intet alls hvilket lätt kan blifva följden af att sträcka sina fordringar för långt. Jag anhåller på dessa skäl om proposition på bifall till Herr Ekmans förslag med den förändring, att summan bestämmes till 600,000 kronor, men i öfrigt med samma vilkor som de af honom föreslagna.

Herr Ribbing, Sigurd: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid utan endast göra såsom när barn fått frågor vid ett katekesförhör så godt jag kan svara på hvad man, äfven efter här framställd utläggning af det akademiska konsistoriets yttrande i byggnadsfrågan och motiveringen i Kongl. Maj:ts proposition för det till dess uppförande begärda anslaget, ändå i nämnda yttrande och motivering för frågans afgörande funnit mörkt och dunkelt eller ofullständigt. Och jag skall vid dessa svar, liksom barnen bruka, vara kort. De framställda invändningarne hafva medfört den fördel, att sålunda blifvit preciseradt hvad som egentligen ansetts hindrande stå emot bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Låtom oss således kasta en pröfvande blick på dessa invändningar eller erinringar i den ordning, de af föregående talare blifvit framställda.

Man har frågat: »icke behöfver man vid universitetet målningssgallerier och dylikt såsom till exempel i nationalmuseum?» Nej!

och därför har man icke heller begärt utrymme såsom i nationalmuseum, utan, såsom prokanslern redan upplyst, endast för en »modellsamling» af dylika föremål för att illustrera föreläsningarne, hvarvid det likväl tydligen är afgjordt mera ändamålsenligt att hafva dessa modeller nära föreläsningssalarne än att nödgas skicka lång väg efter dem.

Vidare har man frågat: hvad skall man göra med det gamla sjukhuset eller länslasarettet? Detta svarade jag på, då jag sist hade ordet: man skall pro primo använda det till oundgängligt nödiga lokaler för de seminarier, som, om ock medel till deras fullständiga i verket sättande ej af denna Riksdag beviljats, dock icke kunna låta länge vänta på sig. Hvar vill man göra af seminarierna? Jag svarar: i gamla länslasarettet, så vida man ej hellre vill inrymma dem i det nya huset, som då behöfvat det nu föreslagna utrymmet, fast för nyssnämnda nya ändamål. Likaså har man påmint om att till exempel de Gustavianska lärosalarne blifva lediga om nya sådana erhållas, och i dessa funnit ett utrymme, disponibelt till äfventyrs för den akademiska förvaltningen? Äfven härpå är redan förut af mig, i enlighet med konsistorii yttrande i ärendet, svaradt medelst påpekande af det redan för handen varande behöfvat af utvidgadt utrymme för de zoologiska samlingarne.

Det har, såsom en kardinalpunkt, blifvit framhållet, att »ej alla kostnader vid det nya huset *synas*, till exempel för uppförande af nytt ridhus, stall och gymnastiklokal». Men om jag läst Kongl. Maj:ts proposition rätt, har han icke begärt anslag till nytt stall etc. utan till universitetshus, ej heller afsett att i detta bereda utrymme för nämnda inrättningar.

Vidare anmärker man, att till och med inom konsistorium i Upsala finnas reservationer mot den framställda byggnadsplanen, och bland dessa en, som förordar uppgörande af ny ritning, hvori en anledning till uppskof med anslagets beviljande skulle vara gifven. Den nämnda reservationen känner jag mycket väl, och vet att deri hufvudsakligast yrkas beredande af utrymme i den nya byggnaden äfven för seminarierna. Det är således åtminstone icke i afsigt att förminska denna byggnad, som denna reservation är afgifven, eller för sådan åtgärd den kan anföras såsom stöd. Hvad åter angår det i anledning af behöfvat af ny ritning anförda yrkandet om uppskof med anslagets beviljande, kan jag ej erkänna det nödvändiga sammanhanget eller konsekvenserna mellan det ena och det andra. Antaget nemligen äfven det nämnda behöfvets verklighet, må jag i en föregående talares yttrande instämma, att Riksdagen ej bör sysselsätta sig med att granska byggnadsritningar.

»Källarväning är onödig» har man vidare sagt. Det är dock upplyst att den skall tjena till dels inrymmande af värmeapparat och dels bostad för 2 vaktmästare. Den förras behöflighet torde erkännas; att ett stort förvaltande verk, att talrika lokaler, som skola ständigt efterseas, städas och hållas i ordning, hafva af nöden tillstädesvarande betjening, som vid hvarje tillfälle är till hands, torde ej heller rimligen kunna nekas.

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

Vidare är sagdt, att föreläsningssalar äro så många och stora, att med iakttagande af för sundhet nödigt utrymme, ändå enligt uträkning, om jag hört rätt, rum i dem finnes för tillsammanlagdt 3,600 elever närvarande på en gång, och det har frågats, om så väl kunde anses behöfligt. Jag ber få erinra, att här icke är fråga om kaserner, der man endast behöfver uträkna, huru *många* som rymmas på hvarje ställe; utan här är fråga om att bereda utrymme för åhörare af särskilda föreläsningar i olika ämnen. Antag således att det uppgifna antalet rymmes i alla föreläsningssalarne tillhopa, om man proppar full den ena efter den andra, samt att så redan hade skett till exempel med den sal, der estetik föredrogs, när ännu några studerande anlände i afsigt att höra sådant föredrag; tror man då att bristen på utrymme i *den* lärosalen vore afhjelpet genom att anvisa dem plats till exempel i den sal der fysik förelästes?

»Utom dessa föreläsningssalar finnas oändliga rum till sammanträden, m. m.), och »man inser ej behofvet af alla dessa, eller hvarföre ej Konsistorium skulle kunna sammanträda i en föreläsningssal». Om den ärade talaren försökt att räkna de oändliga rummen, skulle han måhända ändå kommit till en ändlig storhet såsom gräns. Och, hvad beträffar förslaget om ställen för konsistorii eller fakulteternas sammanträden, om, när sådant sammanträde egde rum, någon skulle föreläsa i denna sal, så måste antingen föreläsningen eller konsistorii sammankomst uppskjutas. Man glömmmer härvid att föreläsningar hållas icke blott af konsistorii ledamöter, utan ock till exempel af de extra ordinarie professorer, till hvilka nu är beviljadt anslag och att alltså därför, att ett konsistorii sammanträde eger rum, alls ej är gifvet att icke föreläsningssalarna behöfvas eller äro upptagna för samtidigt hållna föreläsningar. Eller skulle, då så är, konsistorii ledamöter måhända gå och leta hvar händelsevis för tillfället ledig lokal stod att få för ett sammanträde, en gång här, den andra gången der. Och huru skulle i sådant fall förfaras med placering af de arkivhandlingar, som alltför ofta behöfva finnas tillgängliga vid sammanträdena?

»Ritningen till huset, säger man, är tillkommen på det sätt, att hvar och en fått säga sitt behof och så har man adderat ihop dessa och derefter gjort ritningen: deraf har uppstått det oerhörda utrymme». Jag anhåller att få upplysa, att med byggnadsplanens uppgörande i verkligheten *icke* tillgått på sådant sätt. Väl hafva vederbörande fått uppgifva sina behof, men konsistorii åtgärd med afseende på dessa har icke inskränkt sig till deras addering eller uppgörande af en aritmetisk kalkyl vid förslag till den föreslagna byggnadens utrymme. Konsistorium har, utöfver en sådan åtgärd, pröfvat dem, tillsett om de kunde i annan lokal finna en plats, eller, i den nya, samma rum tjena till flera.

Det har synts en ärad talare ändamålsvidrigt att föreslå så stora föreläsningssalar, som skett, då känt vore, att den största nu befintliga, den större Gustavianska, just i följd af sin storlek i det längsta undvekes, eller måhända emedan den vore kall, hvilket ju dock lätt vore afhjelpet. Men det är *icke* storleken, som föranleder dess undvikande, utrymmet behöfves ofta nog rätt väl. Att hålla den varm

är ett behof, som längesedan är afhjelpat. Hvad som gör denna sal svår och obehaglig såsom föreläsningssal är den stora svårigheten att i den göra sig hörd: den är i akustiskt afseende så olämplig att man får der skrika mer än skäligt är, för att höras. Denna omständighet, ej salens storlek är anledningen till att den om möjligt undvikas. Men de nya större föreläsningssalarna behöfva ju alla ej förres med en inredning, som medför sådan olägenhet, och följaktligen bevisar exemplet af denna sal alls intet mot det utrymme, som är föreslaget åt några af föreläsningssalarna i den nya byggnaden.

Slutligen kom den ärade talare, med hvilkens invändningar mot den föreslagna byggnaden jag endast sysselsatt mig, äfven till några arkitektoniska anmärkningar. Då tänkte jag att börja med: nu står jag svarslös, ty jag är hvarken arkitekt eller finansier i afseende på arkitektur. Men till och med dessa slags anmärkningar, syntes mig sedan ej alldeles tillintetgörande. Samma anförande som den ärade talaren började med, att klandra den föreslagna byggnaden därför, att den var tilltagen till allenast två våningar och ej i höjd *påökad* med en tredje — för större besparings skull; samma anförande slutade han med klander af att man ej i stället för en, genom dess storhet eldfarlig byggnad, föreslagit flera *små*. *Sådana* anmärkningar torde *sjelfva* i någon mån kritisera och sålunda neutralisera *hvarandra*.

En annan talare har, i öfrigt repeterande hvad förut anmärkts, sagt, att det är icke någon fara med uppskof af anslaget särskildt därför, att det är första gången frågan derom förekommit. Men skälet dertill är helt enkelt det, att man vid universitetet ej har för sed att begära förr, än behofvet är oafvisligt, och därför ej heller nu velat petitionera, så länge man kunde berga sig med det befintliga. Därföre har man väntat till dess det med detta ej längre går för sig. För öfrigt vill jag ock anmärka, att man först nödgats söka tillgodose de särskilda institutionerna och försöka få byggnader för deras behof.

Slutligen har yrkats, att man borde bestämma en *mindre* summa än den Kongl. Maj:t begärt, med bibehållande i öfrigt af de vilkor vid dess beviljande, Herr Ekman föreslagit; och detta dels emedan den i en gemensam votering lättare kunde vinnas, dels ock af det skäl att man vid anslaget till byggnad ej behöfde afse 50, utan allenast 10 kommande års behof. I afseende på det först anförda af dessa tvänne skäl, anhåller jag dock att få yttra den mening, att jag icke tror det vara skäl af Första Kammaren att alltför mycket rätta sina beslut efter suppositioner om Medkammarens blifvande beslut.

Dels kan det ju alltför lätt hända, att den andra Kammaren genom de beslut, densamma sedermera fattar, gäckar sådana suppositioner. Och för det andra förefaller det mig som om det vore enligt med hela representationsordningen och dess stadgande om tvenne lika ställda Kammare, att hvardera af dessa fattar sina beslut hufvudsakligen på grund af hvad den sjelf anser rättast. Hvad åter angår den anmärkningen, att man icke bör bygga för mer än 10 års behof, fruktar jag att detta är en af de *genvägar* som blifva *senvägar* i ekonomiskt hänseende; man sparar för ögonblicket, men på ett sätt, som på längden blir så mycket dyrare. Nu har jag tagit mig fri-

Anslag till ny universitetsbyggnad i Upsala.
(Forts.)

heten att svara på de frågor, som blifvit framställda, och skall icke vidare besvara Kammaren. Det resultat, hvartill jag för min del kommit, är att vidblifva mitt förra vördsamma yrkande af proposition på bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Carlson: Då jag till följd af nödvändigheten att närvara i Andra Kammaren, varit urståndsatt att öfvervara diskussionen äfven i denna Kammar, kan jag icke ingå i besvarande af de talares anföranden, som motsatt sig den Kongl. propositionen, utan endast i största korthet anföra de hufvudskäl, som tjenat till stöd för densamma.

När landets främsta undervisningsanstalt, efter att under en lång tid hafva åtnöjt sig med föreläsningssalar af det mest underhaltiga slag, ändtligen anmäler de behof, som i detta hänseende med växande kraft göra sig gällande, är det icke blott afseendet på det närvarandes kraf, utan äfven på de minnen, som äro fästa vid detta lärosäte och ett skyldigt afseende på framtiden, som mana att gå en sådan framställning till mötes. Detta universitet har icke allenast framvisat namn, som gått så långt, som vetenskaplig odling sträcker sig, utan det har också först grundlagt den svenska vetenskapliga bildningens oberoende och gifvit upphof till en sjelfständig embetsmannabildning. Det bär inom sig uppgiften att för framtiden bilda icke allenast de män som inom vårt fäderneslands offentliga tjänst skola arbeta för dess väl, utan äfven de, som äro kallade att föra talan inom den fosterländska odlings område. Likväl är den utrustning, som en så bekaffad undervisningsanstalt eger, vida underlägsen den, som vederfarits de lägre undervisningsanstalterna, elementarläroverk och folkskolor, hvilkas behof blifvit med den största välvilja tillgodosedda. Ingen annan kan universitetet tillita för att få sina behof fyllda än Riksdagen. Det är därför med den största glädje, jag erfarit, att denna Kammar på ett för sig värdigt sätt behjertat dessa behof. Otvifvelaktigt är att många bland Kammarens ledamöter gjort detta på grund af de minnen, som fästa sig vid deras egen bildningsutveckling, men det är också säkert att många slutit sig till dem därför, att de till fullo förmå att uppskatta den vetenskapliga bildningens värde.

Jag behöfver icke vara vidlyftig. Saken har här haft så vältaliga vänner, det har jag erfarit, att de skäl, som i det enskilda behöft anföras, redan här blifvit framställda; utan, sedan jag sålunda i allmänhet angifvit de synpunkter, från hvilka den Kongl. propositionen utgått, öfverlemnar jag med full förtröstan till Kammarens varma behjertande den fråga, hvars lösning otvifvelaktigt är, såsom jag erfarit att en af Kammarens mest vördade ledamöter uttryckt sig, en fråga af första ordningen.

Herr Mörner, Axel: Då så mycket redan blifvit sagdt i nu föreliggande fråga, läser jag kunna lägga föga dertill. Det torde dock tillåtas mig att få anföra några ord. Här har blifvit anmärkt mot Stats-Utskottets utlåtande, att Utskottet yttrat, att en fullständig och omsorgsfull utredning i förevarande ämne syntes Utskottet böra föregå beslutet om uppförandet af en så stor och dyrbar byggnad som ifråga-

varande. Härpå har svarats, att denna utredning redan vore afgifven och att ärendet vore utmärkt väl utredt. Ja, i visst hänseende torde ock så vara förhållandet; men, då man tager i betraktande, att åtskilliga delar af ifrågavarande byggnadsföretag, såsom inredningsarbetet och flera andra arbeten som dermed ega sammanhang, icke blifvit till fullo, åtminstone icke till deras verkliga belopp beaktade i det afgifna förslaget, tror jag, att i afseende på kostnaden ytterligare utredning behöfves. När man sedermera tager i betraktande, att vi under föregående år vid flera tillfällen hört omtalas behovet af en aula eller en större samlingsal såsom ytterst trängande för Upsala universitet, men nu få veta, att hvad som skulle kunna ur förslaget uteslutas just är denna aula, så må man väl fråga om icke utredningen i denna del är ofullständig. I händelse Riksdagen antog det framställda förslaget att bifalla uppförandet af byggnaden med uteslutande af aulan, måtte vi ej då snart komma att få en ny framställning afseende uppförande af en aula. Till hvilket belopp kan detta uppgå? Huru och hvar skall aulan uppföras? Jag tror, att dessa punkter kräfva en ytterligare belysning. Äfven tror jag, att en utredning behöfves, huruvida icke de lokaler, som för närvarande finnas i Upsala och hvilka, enligt hvad upplyst blifvit, visserligen icke kunna användas till aula, dock skulle kunna användas till föreläsningssalar eller förvaringsrum för de taflor och skulpturarbeten samt öfriga samlingar, som universitetet eger. Utredning härom är nödvändig och önskvärd innan afgörande beslut fattas. Jag vågar således tro, att Stats-Utskottet haft fullt skäl för det afstyrkande, som här afgifvits.

Här har vidare yttrats, att bifall till anslag för ifrågavarande byggnads uppförande vore ett värdigt sätt från representationens sida att deltaga i den högtidsfest, som universitetet kommer att snart fira. För mig vill det synas, att uppförandet af byggnader är ett och högtidsfesten ett annat. Behöfves byggnaden och är saken tillräckligt utredd, så må beslutet derom fattas oberoende af festen. Behöfves byggnaden icke eller är frågan ej utredd, bör man icke af den förestående festen låta förleda sig att besluta om uppförandet, utan taga sig ytterligare tid att tänka på och öfverväga ärendet. De flesta frågor vinna på att noga öfvervägas och fullt utredas; ofta erhåller man genom en sådan åtgärd ett fullständigare förslag, medförande fördelar, som icke kunde vinnas med det första förslaget. Äfven ur denna synpunkt vore det, tror jag, ändamålsenligt att låta förslaget denna gång hvila.

Att det skulle förefinnas ett omedelbart behof, att samlingar af målningar och gipsaftryck finnes i föreläsningssalarnes omedelbara närhet, tror jag ej vara fullt ådagaladt. Vill en föreläsare begagna denna samling, så finnes ju intet hinder att för det tillfället utsätta föreläsningen i den lokal, der samlingen finnes. Hålles åter föreläsningen i den vanliga föreläsningssalen, men samlingen finnes i en särskild lokal, som icke är förenad med föreläsningssalen, så kan det ju vara likgiltigt om samlingen finnes under samma tak som föreläsningssalen eller förvaras i en byggnad, som ej är särdeles långt aflägsen från föreläsningssalen.

För närvarande föreligga för representationen frågor, som i andra hänseenden än nu förevarande kräfva stora utgifter. Man har emeller-

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)*

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Upsala.
(Forts.)

tid sagt, att vi nu skulle hafva så god tillgång för tillfredställandet af detta behof, då på andra håll medel icke blifvit anvisade till de belopp som blifvit begärda. Med ledsnad har jag sett, att representationen för få dagar sedan ansåg förhållandena icke vara sådana, att det för flottans nybyggnad erforderliga belopp kunde beviljas. Endast ett för ringa belopp anslogs dertill. Då jag beklagar en sådan åtgärd, tror jag dock icke, att vi derför hafva skäl att använda alla våra tillgångar till andra behof, som — jag kan icke neka det — förefalla mig mindre angelägna än det jag nyss nämnde. Finge vi en besparing af årets befintliga tillgångar, skulle det då ej vara nyttigare att fortfarande spara dem, under förhoppning, att Riksdagen ett annat år skulle genom ett betydligt ökad anslag till flottans nybyggnad godtgöra hvad som i år blifvit försumadt. Vidare förekommer snart frågan om anslag för värnpligtens utsträckning och arméväsandets ordnande, som fordrar ganska stora utgifter. Jag tror, att det vore önskvärdt att vid deras öfvervägande hafva någon besparing i behåll. De frågor som beröra vårt försvar äro af vida större vikt än en ny byggnad för Upsala universitet. Faran af ett uppskof med denna byggnad för någon tid är väl ej särdeles stor.

Af hvad jag nu haft äran anföra framgår tydligen, att jag, liksom Herr von Ehrenheim, anser det ej vara rådligt att nu uppföra ett universitetshus utan att på samma gång bereda utrymme för en aula, och då det förslag, som, med ändring af Kongl. Maj:ts proposition, framstälts om byggande af ett universitetshus, afsedt att inrymma jemväl en aula, torde vara uppgjort temligen på fri hand och icke så fullständigt utarbetadt och öfvertänkt, att man kan våga bifalla det, anhåller jag — öfvertygad, att en framtida Riksdag, som kommer att ånyo pröfva frågan, skall inom kort tillgodose såväl tidens kraf som de förflutna minnena och framtida behof — att Kammaren måtte bifalla Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Wallenberg: Då jag icke fått understöd för mitt yrkande om återremiss, ber jag att få återtaga detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att Utskottets förevarande hemställan skulle bifallas; 2:o att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga framställning; 3:o af Herr Ekman, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen, till uppförande af nytt universitetshus i Upsala, skulle bevilja ett anslag af 740,000 kronor, samt deraf anvisa ett belopp af 150,000 kronor att utgå under år 1878, med vilkor att, utan vidare anslag af statsmedel, universitetets behof af en större samlings-sal för lärare och lärjungar, erforderliga föreläsningssalar och samlingsrum för fakulteterna må blifva tillgodosedt; samt 4:o af Herr Nordenfelt, att Herr Ekmans förslag måtte antagas med den förändring, att anslagssumman nedsattes till 600,000 kronor.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades talrika nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på afslag å punkten och bifall till Kongl Maj:ts framställning, då svaren på enahanda sätt utföllo, och vidare proposition på *Herr Ekmans* yrkande, hvilken proposition besvarades med talrika och starka jarop jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve *Mörner*, *Axel*, begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, såsom kontraproposition vid voteringen antagit bifall till punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den som vill, att Kammaren, med anledning af 35:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 21, skall antaga det förslag Herr Ekman i ämnet afgifvit, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den ifrågavarande punkten.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—93.

Nej—16.

36:te punkten.

Herr Hallenborg: Lunds universitet är icke i samma lyckliga belägenhet som Upsala att inom denna Kammare ega representanter, hvilka äro i besittning af sådana kvalifikationer, att de äro icke endast berättigade utan äfven fullt kompetenta att uppträda såsom universitetets målsmän. Det oaktadt måste man tillse, att icke Lunds universitets fördelar åsidosättas, och därför är det en skyldighet för dem, som hysa intresse för detta universitet, att se till att äfven dess fördelar blifva tillgodosedda. Utskottet har i sitt betänkande förklarat, att det ställer Lunds och Upsala universitet så till vida i samband med hvarandra, att det anser, att nya universitetshus böra byggas på båda ställena. Det kan icke falla mig in, att jag för att söka åstadkomma en sådan byggnad i Lund skulle vilja hålla på denna sammanbindning. Tvärtom är det med en sann glädje jag finner, att Kammaren fattar

*Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Lund.*

Anslag till ny
universitets-
byggnad i
Lund.
(Forts.)

ett beslut, som tillförsäkrar Upsala universitet en behöflig lokal, och jag är öfvertygad, att inom den provins jag tillhör finnes ingen känsla af afund deröfver. Men å andra sidan är saken af så stor vikt, att den fordrar den sorgfälligaste pröfning, ty, utgången må blifva hvilken som helst, tror jag, att Lunds universitet har rätt att fordra, att Riksdagen åt denna frågas utredning egnar den största möjliga omsorg. Jag medgifver, att någon skilnad uppstått derigenom, att frågan om Upsala universitetshus framkommit uti en Kongl. proposition och frågan om en sådan byggnad för Lund genom enskild motion, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på hvad i motionen finnes anfördt. Det ådagaläggdes der tydligen, att såväl kanslersemetet, som statsrevisorerne erkänt behofvet af en sådan byggnad, äfvensom att förslaget om ett universitetshus varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Den enda anmärkning, som Kongl. Maj:t deremot gjort, har gällt, att en lokal för gymnastik enligt förslaget, skulle inrymmas i samma hus som de öfriga salarne, och Kongl. Maj:t har ålagt konsistorium att framkomma med ett förslag, deri denna lokal borttoges. För öfrigt är frågan fullt utredd, och särdeles vidlyftiga och smakfulla ritningar af en skicklig arkitekt finnas uppgjorda, hvilka nu äro öfverlemnade till Ecklesiastikdepartementet. Efter det beslut, som Kammaren nyss fattat, skulle ju kunna hända, att om förevarande fråga återremitterades till Utskottet, hvilket uttalat sitt intresse för ett universitetshus äfven i Lund, Utskottet efter en förnyad pröfning framkomme med sådana skäl, som kunde förmå Riksdagen att lemna behöfligt anslag till ett nytt universitetshus i Lund. Jag måste säga, att jag visserligen ej hyser stor förhoppning, att så skall ske, men jag hyser deremot den öfvertygelse att genom den utredning, som sålunda från Utskottets sida komme att ske, och genom den välvilja, Kongl. Maj:t hyser för detta ärende, samt det stora intresse, som säkerligen finnes hos åtskilliga ledamöter inom begge Kamrarne, Stats-Utskottets blifvande utlåtande i förening med den förnyade diskussion, som i anledning deraf kommer att ega rum, skall för Kongl. Maj:t blifva ett stöd att till nästa Riksdag framkomma med förslag i ämnet. Af dessa skäl anhåller jag om återremiss af nu föredragna punkt. Jag vet, att Stats-Utskottets tid är så upptagen, att det kanske ej ser en sådan återremiss med nöje; men å andra sidan med den snabbhet, hvarmed Stats-Utskottet nödgats vänja sig att expediera åtskilliga frågor, är jag öfvertygad, att tiden ej skall bli så upptagen häraf.

Jag får således yrka, att denna punkt måtte blifva till Utskottet återremitterad.

Friherre Stjernblad: Jag ber att få ansluta mig till den af föregående talaren gjorda hemställan. Jag skulle gerna sett, att hans yrkande icke behöft inskränka sig till en så föga verksam åtgärd, som, efter all anledning, en återremiss är, och därför hade också varit önskligt, att Kongl. Maj:t, samtidigt med framläggandet af Upsala universitets byggnadsbehof, funnit anledning framställa liknande behof för Lunds universitet. Då jag säger detta, ber jag Herrarne vara öfvertygade, att deruti icke ingår den ringaste känsla af missundsamhet öfver att Upsala fått sitt behof fylldt, då det för Lund ännu kvarstår

opåaktadt. Tvärtom har jag med stort nöje sagt mitt ja till den nyss afgjorda frågan. Men det skulle hafva varit fögnesamt att i dag hafva fått pröfva en proposition angående ett universitetshus i Lund, ty det blåser i dag otvifvelaktigt en gynsam vind och ingen vet huru förhållandet nästa gång kan vara. Dessutom tror jag att det varit godt och i sin ordning, om representationen fått i ett sammanhang se och pröfva de för begge universiteten likartade byggnadsbehof, helst som behofvet för Lund är fullt konstateradt, hvilket också en ledamot, som väl känner begge universiteten, bekräftat. Detta är ingalunda, såsom en talare på stockholmsbänken sade, att sammanföra olika frågor, ty frågan är väl en och densamma. Upsala akademi är visserligen den äldsta och mera besökt än Lunds, men i öfrigt måste väl begge akademierna vara likställda och såsom bildningsanstalter landet fullt ut lika kära. Möjlighet att genom återremiss få frågan afgjord i år förefinnes äfven, då ritningar äro uppgjorda samt af Kongl. Maj:t granskade. Men, om också en återremiss icke skulle, såsom jag önskar och hoppas, hafva denna påföljd, tror jag dock, att en sådan åtgärd från denna Kammars sida alltid skall vara kärkommen för den yngre akademien, ty den bevisar, att behofvet blifvit erkändt och att Kammaren, och, såsom jag hoppas, Riksdagen, en gång skall behjerta det samma. Af dessa skäl instämmer jag i Herr Hallenborgs yrkande om återremiss.

Anslag till ny universitetsbyggnad i Lund.
(Forts.)

Herr Hederstjerna: Då Utskottet ej fann skäl att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition om ett universitetshus i Upsala, så kunde knappt komma i fråga, att Utskottet skulle tillstyrka den motion, som ligger till grund för förevarande punkt, men Utskottet har noga pröfvat alla de handlingar och ritningar, som varit motionen bifogade, äfvensom konsistorii i Lund utlåtande, hvilket med kanslersemetets tillstyrkan blifvit till Kongl. Maj:t ingifvet. Af alla dessa handlingar framgår, att behofvet af ett universitetshus är minst sagdt lika kämbart och lika styrkt för Lund som för Upsala, fastän Kongl. Maj:t ännu ej funnit skäl att af Riksdagen äska därför nödiga medel. Då Kammaren nu, emot Utskottets hemställan i föregående punkt, på visst sätt bifallit Kongl. Maj:ts proposition, skall jag för min del icke motsätta mig den af Herr Hallenborg yrkade återremiss af nu föredragna punkt.

Herr Ekman, Carl: Jag begärde ordet i anledning af den förste talarens yttrande att Stats-Utskottet möjligen icke gerna skulle se att den föredragna punkten blefve till Utskottet återremitterad, och jag ber då att för min del få förklara, att jag tvärtom rätt gerna skulle se en dylik återremiss, emedan jag deri skulle finna ett erkännande af Kammaren att äfven här förefinnes ett behof, som det enligt Kammarens åsigt är statens skyldighet att afhjelpa. Huruvida en återremiss kan komma att föranleda en framställning till Riksdagen att redan nu bevilja anslag till universitetet i Lund, anser jag dock för min del vara tvifvelaktigt, men det ligger i alla fall i ett sådant Kammarens beslut en opinionsyttring, som måste leda till det af de föregående

Anslag till ny talare, som yrkat återremiss, önskade resultat. Jag ber således att få universitetsbyggnad i Lund.
(Forts.)

Herr Statsrådet Carlsson: Jag ber endast att få upplysa, att behovet af förbättrade lokaler såväl för undervisningen som för ordnandet af samlingarne och för förvaltningen icke är mindre vid universitetet i Lund än i Upsala och att det är fullständigt ådagalagdt. Enda orsaken, hvarför icke detta ärende blifvit till slutligt afgörande föredraget för Kongl. Maj:t, är just den omständighet, som här redan blifvit af en talare framhållen, nämligen att en gymnastiklokal icke ansågs böra finnas i ett sollennitetshus, en anmärkning, som redan blifvit gjord af Öfverintendents-embetet och som jemväl öfverensstämmer med en allmänt antagen grundsats i afseende på lärohus, synnerligen tillämplig på en sådan byggnad som det här i fråga varande. Behovet är således ådagalagdt, ritningar fullständigt uppgjorda och granskade af Öfverintendents-embetet. Om då Stats-Utskottet vill taga frågan under förnyadt öfvervägande, har det för densammas noggranna bedömande en tillräcklig mängd materialier till sitt förfogande.

Herr Adelsköld: Då behovet af ny universitetsbyggnad i Lund kan anses vara lika stort som i Upsala, då smakfulla och ändamålsenliga planer och ritningar finnas uppgjorda, och då dertill kommer, att genom de beslut, som för några dagar sedan vid gemensam votering fattades i afseende på Femte hufvudtiteln, ganska betydliga medel finnas till Riksdagens förfogande, så är det ju möjligt, att Stats-Utskottet, om ärendet dit återremitteras, kan finna detsamma så förberedt att en hemställan till Riksdagen om anslags beviljande kan göras. Förhållandena vid Lunds universitet äro alldeles desamma som i Upsala; byggnaderna äro otillräckliga, ohelsosamma och alltför trånga för det antal studerande, som nu finnes, och ännu mera för det växande behovet. Jemför man i detta afseende våra universitet med grannländernas. såsom Danmarks och Norges, så skall man finna en betydlig skilnad till de senares fördel. Der äro vackra och ändamålsenliga universitetsbyggnader uppförda, under det våra stå ungefär på samma ståndpunkt som i medeltiden. Då förhållandena, såsom ofvan är anfördt, äro lika i Upsala och Lund, och denna Kammare nyss visat sin sympati för det förra universitetet, genom att bevilja anslag till behöfliga nybyggnader, så anser jag för min del, då medel finnas disponibla, att anslag för samma ändamål äfven borde lemnas till Lunds universitet, och får af detta skäl förena mig med dem af Kammarens ledamöter som yrkat återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

37:de och 38:de punkterna.

Biföllos.

39:de punkten.

Herr von Koch: Anledningen hvarför jag begärt ordet i denna fråga är den, att under diskussionen öfver en af de föregående punkterna i detta betänkande en af mina högt aktade vänner, vid hvilken sida jag utkämpat många strider och ibland vunnit dem, tog sig anledning att nämna mig såsom en förmodad motståndare till Stats-Utskottets förslag i den nu föredragna punkten. Grunden till hans förmodan var sannolikt den, att här föreligger en enskild motion jemte den Kongl. propositionen. Jag ber dock att få förklara, att han i så fall misstagit sig om mina åsikter. Det är endast, då frågan gäller en enskild motion, som icke på något sätt är accepterad af regeringen, som jag för min del anser riktigt att bifalla densamma. Men då Kongl. Maj:t begärt anslag för ett visst ändamål och en enskild motionär eller till och med inom Kammaren en ledamot föreslår att höja detta anslag, har jag aldrig ansett mig förhindrad att rösta för bifall dertill, så snart det genom fullständig utredning blifvit ådagalagd, att det högre anslaget *verkligen behöves*, ty vill man ändamålet, måste man naturligtvis också bevilja, om man kan, de för detsamma erforderliga penningmedlen. Jag ber att få anföra ett likartadt fall, nemligen då Kongl. Maj:t föreslog Riksdagen att bevilja flere emeritlöner åt professorerne vid universiteten; ändamålet härmed var naturligtvis, att man skulle lemna de äldrestigne och trötte tillfälle att taga afsked och derigenom erhålla friska krafter i stället. Då väcktes af enskild motionär förslag om, att professorerne skulle erhålla rätt till öfverflyttning å allmänna indragningsstaten. Denna enskilda motion ansåg jag mig då böra understödja; ty den afsåg just detsamma som det af Kongl. Maj:t afgifna förslaget men på ett ändå kraftigare sätt. Så är äfven förhållandet i den nu föreliggande frågan, och jag får därför sluta mig till den af Stats-Utskottet gjorda hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

40:de, 41:sta och 42:dra punkterna.

Biföllos.

43:dje punkten.

Herr Falk: De skäl, på hvilka Stats-Utskottet afstyrkt den af mig väckta motionen om förhöjning i anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom, äro efter mitt förmenande temligen svaga. Bland dessa skäl förekommer, att sistlidne Riksdag redan förhöjt anslaget från 30,000 till 40,000 kronor, hvilket Utskottet anser såsom en icke obetydlig tillökning. Ja! den hade visserligen kunnat vara tillräcklig, om de ursprungliga villkoren för anslagets åtnjutande ännu kvarstode; men sedan Chefens för ecklesiastikdepartementet till sistlidne Riksdag afgifna välgrundade förslag om förändrade villkor, hvarigenom äfven de väl inrättade skolorna kommo i tillfälle att få del af detta anslag, blifvit af Riksdagen antaget, har det befunnits alldeles otillräckligt.

*Anslag till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.*

Anslag till
högre skolor
för kvinnlig
ungdom.
(Forts.)

Förut var det nemligen föreskrifvet, att skolorna för att kunna erhålla stadsunderstöd icke finge taga mera än 50 kronor i årsafgift af sina elever. Detta var naturligtvis alldeles omöjligt att efterkomma för de bättre inrättade skolorna; ty för att dessa skola kunna bära sig äro de tvungna att taga omkring 150 kronor i årsafgift. Det var således endast de sämst anordnade, som kunde begagna sig af det gjorda erbjudandet. Sedan nu emellertid vilkoren blifvit så förändrade, att skolstyrelserna eller föreståndarne få taga hvilka afgifter de sjelfva vilja, endast med den inskränkning att Kongl. Maj:t eger bestämma för hvarje skola, som får del af anslaget, dels ett visst antal friplatser, dels ett visst antal elever, som endast betala 50 kronor, så har ett mycket stort tillopp af ansökningar egt rum, hvarigenom det visat sig, att det hittills gifna anslaget varit alldeles otillräckligt. För att ådagalägga detta ber jag att få uppläsa en förteckning på de ansökningar, som inkommit i början af sistlidne januari tillika med det understödsbelopp som begärts, och det, som blifvit beviljadt.

	Sökt belopp.	Beviljadt belopp.
Upsala	3,000: —	1,500: —
Gefle	3,000: —	1,500: —
»	3,000: —	1,000: —
Söderhamn	3,000: —	1,500: —
Hudiksvall	3,000: —	1,500: —
Skansen (egendom i närheten af Stockholm) ..	3,000: —	— — —
Linköping	3,000: —	1,500: —
»	ej utsatt.	700: —
Westervik	3,000: —	— — —
Mariestad	2,000: —	1,500: —
Lidköping	3,000: —	2,200: —
Wenersborg	3,000: —	2,000: —
Orebro	3,000: —	1,000: —
Nyköping	2,500: —	1,000: —
Westerås	3,000: —	2,200: —
Falun	3,000: —	1,500: —
Lindesberg	1,500: —	— — —
Wexiö	2,500: —	1,500: —
Jönköping	2,400: —	1,500: —
Karlskrona	2,000: —	1,000: —
Göteborg	3,000: —	2,000: —
»	1,000: —	1,000: —
Uddevalla	3,000: —	2,200: —
Halmstad	3,000: —	2,200: —
Kristinehamn	2,000: —	1,000: —
Arvika	3,000: —	— — —
Sundsvall	3,000: —	1,500: —
Hernösand	3,000: —	1,000: —
Umeå	2,000: —	1,000: —
Sollefteå	1,500: —	— — —
Wisby	3,000: —	1,500: —
Stockholm	3,000: —	1,000: —

	Sökt belopp.	Beviljad belopp.	Anslag till högre skolor för qvinlig ungdom. (Forts.)
Stockholm	3,000: —	1,000: —	
»	3,000: —	— — —	
Upsala, återtagit ansökningen	— — —	— — —	

De sålunda begärda beloppen uppgå tillsammans till omkring 90,000 kronor; och då blott 40,000 kronor finnas för ändamålet anslagna, torde det vara lätt att inse, att detta anslag är för litet. Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att detta statsanslag kommer endast de mindre bemedlade klasserna till godo; ty de, som få friplatser, äro naturligtvis sådana unga flickor, som eljest icke skulle komma i tillfälle att få högre skolundervisning. Huru många fattiga mödrar finnas icke, som af sina män icke fått annat arf än åtskilliga döttrar att uppfostra? Om man af dessa fordrar 150 kronor om året, så hafva de vanligen icke råd att betala en så dyr skolundervisning, och följden blir då naturligtvis den att döttrarne få växa upp utan att erhålla den bildning, som meddelas i den bättre skolan. Genom dessa friplatsers inrättande afhjelpas nu dessa missförhållanden åtminstone till en del, och jag anser därför, att de hertill anslagna medlen äro långt ifrån bortkastade, att de tvärtom äro så väl använda, att det vore lyckligt, om Riksdagen alltid använde sina anslag så väl. Genom att dessa fattiga unga flickor sättas i tillfälle att få en god uppfostran, blifva de en gång också bättre husmödrar och bättre uppfostrarinnor för sina barn, och de, som icke blifva gifta, sättas i stånd att på ett bättre och säkrare sätt försörja sig sjelfva. Man har ofta exempel på kvinnor, som söka och äro glada att erhålla platser, som en karl knappt skulle vilja hafva, emedan han skulle anse aflöningen för ringa. Jag känner en kvinna, som sköter en kamrersplats i en sparbank med en aflöning af 1,500 kronor; hon anser detta för en rätt stor lön, hon är intresserad för sysslan, egnar deråt hela sin tid och sköter den så väl, att den icke kan hafva kommit i bättre händer. En man skulle anse en sådan inkomst otillräcklig, han skulle skaffa sig äfven andra tjänster, som upptoge hans tid. För samhället är det naturligtvis en fördel, att de unga flickorna uppfostras så, att de blifva dugliga och skickliga i dylika och andra för dem lämpliga befattningar. Ur alla synpunkter anser jag således, att stora skäl förefinnas för det här i fråga varande anslaget höjande. Då ansökningar om sådant understöd nu komma in från alla håll, blir regeringen i annat fall tvungen att afslå dem alla; ty hon kan icke gifva något utan att taga från dem, som redan fått understöd, och det kan väl icke gå för sig. De, som kommit sist, hafva således ingen annan utsigt än att få ligga och vänta, tills Riksdagen en gång i framtiden vill bevilja en förhöjning. På de af mig anförda skäl får jag således yrka bifall till min motion i detta ämne.

Herr Wallenius: Det är för mig glädjande att se och höra, att behovet af lärarekrafter för den qvinliga befolkningens undervisning i Sverige är så stort; det är för mig oändligt glädjande att se, att regeringen fortfarande behjertar detta förhållande och af Riksdagen äskar anslag för ett sådant ändamål; ty detta behof är utan allt tvif-

*Anslag till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

vel ett sådant, som allt mera och mera kommer att gå framåt och som icke kan nedtystas. Jag skulle för min del helst se, att det begärda anslaget vore mångdubbelt mot hvad det är. Till följd af dessa åsichter är jag den ärade motionären tacksam för att han med några tusen kronor vill höja det anslag, som regeringen äskat och som Stats-Utskottet tillstyrkt. Det är klart att ju mera nationens lif tages i anspråk, dess mera behöfva de krafter, som stå till dess förfogande, göras fruktbarande; och då kan det icke vara rätt att rigta sin upmärksamhet endast på den ena hälften af befolkningen och lemna den andra ur sigte. Det är lätt att inse af huru stor vigt det är, att qvinnan får möjlighet och medel till sitt förfogande att sjelf försörja sig, om vi tänka på huru många af den qvinliga befolkningen, som komma fattigvården till last och hemfalla åt bekymmer och elände. Det är tydligt, att en qvinna, uppfostrad till kunskaper och bildning, skall blifva till ofantligt stöd i framtiden för mannen, för sig sjelf och sina barn och sålunda äfven till mycken nytta för samhället. På grund af dessa mina åsichter önskar jag lifligt och varmt framgång åt motionärens förslag, liksom åt allt, som kan lända till bildningens höjande i vårt land. Framför allt önskar jag dock framgång åt detta förslag, som afser att höja bildningen hos den del af befolkningen, som hittills varit undertryckt af den starkare delen. Jag får således hemställa om bifall till motionärens förslag.

Herr von Koch: Här är ett anslag till understöd åt högre skolor för qvinlig ungdom begärdt af Kongl. Maj:t. Vid tillstyrkandet deraf har Departementschefen yttrat, att, ehuru flera af de inkomna ansökningarne icke kunnat beviljas och nästan alla, som erhållit understöd, fått lägre belopp än de begärt, ansågo sig Departementschefen dock icke böra, förrän ytterligare erfarenhet vunnits, föreslå någon förhöjning i anslaget. Då således Departementschefen synes vilja inhemta ytterligare erfarenhet om huru dessa understöd verka, och så vida icke Departementschefen i fråga om de hittills inkomna ansökningarna redan skulle hafva funnit, att en del af dem, som nu blifvit afslagna, skulle kunnat beviljas, om blott tillgång på medel funnits, vill jag icke framställa något bestämdt yrkande, ehuru jag för egen del har anledning att tro, att efter den mycket till sin fördel förändrade uppställningen af vilkoren för understödsbeloppens utdelande de icke kunnat verka annorlunda än synnerligen välgörande. Under denna förutsättning skulle jag gerna vilja förena mig med dem, som yrka anslagets höjande. Skulle åter Departementschefen anse, att de skolor, som redan fått understöd, fått tillräckligt och att det icke vore skäl att bevilja sådant åt några flera, så vill jag icke göra något yrkande.

Herr Hederstjerna: Motionären har utan tvifvel rätt, då han framhåller, att efter den vidtagna förändringen i vilkoren för åtnjutande af detta anslag har visat sig ett högeligen ökad behof af medel för tillgodoseende af det med anslaget äsyftade ändamål, eller rättare: en stor mängd redan befintliga och småningom uppstående läroverk för qvinlig ungdom hafva derefter ordnat sig så, att de kunnat

begagna sig af anslaget under de fastställda villkoren. Detta har äfven blifvit af departementschefen vitsordadt. Men då nu anslaget redan blifvit af sistslidne Riksdag förhöjdt och departementschefen förklarar, att han önskade inhemta ytterligare erfarenhet, innan han föreslog Kongl. Maj:t att äska någon förhöjning deruti, så har det synts Utskottet vara dess pligt att för närvarande afstyrka bifall till den afgifna motionen och att nu icke föreslå ett högre belopp än Kongl. Maj:t begärt, och jag hemställer att Kammaren ville lemna sitt bifall till Utskottets förslag.

*Anslag till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Det synes mig vara fullkomligt ådagalagdt, att det nuvarande anslaget är för litet; och detta har äfven blifvit medgifvet af chefen för ecklesiastikdepartementet. Han synes dock vilja inhemta vidare erfarenhet om huru anslaget verkar, innan han vill föreslå förhöjning deraf. Jag får dock hemställa, huru vida anslag för detta ändamål kan verka annat än välgörande och om det är möjligt, att icke kunskaps och bildnings förvärfvande af de mindre bemedlade bland den qvinliga ungdomen skulle sätta dem bättre i tillfälle att försörja sig och uppfylla sina pligter. Jag har icke hört, att någonstades i landet skada uppkommit genom ökad kunskap, och jag inser icke, hvarför i detta speciella fall något sådant skulle blifva förhållandet. Om man också förutsätter möjligheten af, att ännu bättre vilkor skulle kunna uppställas för anslagets åtnjutande, än de nu föreskrifna, så är det ju intet hinder för att komma fram med sådana vilkor ett annat år. Det är i hög grad behöfligt, att Riksdagen kraftigare än hittills understödjer den qvinliga undervisningen; det är allt för länge som Riksdagen lemnat densamma vind för våg, och hvarje år, som denna undervisning vidare lemnas utan tillräckligt understöd, går för många kunskapssökande fattiga flickor förloradt. Jag får därför på det varmaste tillstyrka bifall till den af mig afgifna reservationen, som innehåller bifall till Herr Falks motion i detta ämne.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr *Falk*, att Utskottets förslag måtte bifallas med den förändring, att det tillstyrkta anslagsbeloppet förhöjdes från 40,000 till 60,000 kronor; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, och sedermera proposition på bifall till Utskottets förslag med ofvanberörda ändring, då svaren likaledes utföllö med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 43:dje punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 21, röstar

Ja;

*Anslag till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen må på extra stat för år 1878 anvisa 60,000 kronor» etc. (lika med Utskottets förslag).

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40.

Nej—52.

44:de—49:de punkterna.

Biföllos.

*Anslag till fyra
rättskemister.*

50:de punkten.

Herr Adelsköld: Det är visserligen sant, att, då statens tillgångar tagas i anspråk för så många olika behof, och alla icke kunna tillfredsställas, så bör det som anses mindre viktigt stå tillbaka för det viktigare. Jag ber emellertid få fästa uppmärksamheten på, att den fråga, som föreligger, icke är så oviktig, som man må hända föreställer sig. Med industriens utveckling och derigenom uppkommen stor konkurrens i alla dess grenar samt allmänhetens lätt förklarliga benägenhet att erhålla så kallade godtköpsvaror har följt, att allt flera och flera förfalskningar och förgiftningar af de flesta förnödenhetsvaror uppkommit af den anledning, att varorna derigenom dels blifvit billigare, dels kunnat erhålla ett vackrare utseende, och landet öfversvämmas härigenom af en mängd varor, som dels äro förgiftade med arsenik och arsenikhaltiga färgämnen, dels, såsom fallet är med mat- och dryckesvaror, tillsatta och försämrade med för helsan skadliga ämnen. Jag tror mig kunna försäkra, att det är ingen af denna Kammares ledamöter, som ej dagligen är mer eller mindre utsatt för dylika bedrägerier, och jag är säker att Herrarne ofta höra sådana omtalas. En del af dessa förfalskningar och förgiftningar är temligen lätt att upptäcka, om man har vana att bedöma sådana saker, men de flesta fordra en noggrann och ej så lätt verkställd kemisk analys för att upptäckas. Ofta behöfves en så invecklad undersökning och fordras sådana kemikalier, att den icke kan verkställas på våra vanliga apotek, utan endast af särdeles skickliga kemister och i för ändamålet inrättade laboratorier. Innan motionen väcktes, har jag meddelat mig med framstående läkare, hvilka på grund af de ofta förekommande arsenikförgiftningarne varmt tillrådt mig väcka densamma, och en af våra mest framstående kemister har sagt mig, att det ofta händt att varor, som blifvit undersökta på apotek och der befunnits giftfria, vid närmare undersökning befunnits innehålla arsenik och andra skadliga ämnen. Med anledning

här af, och då det finnes en författning rörande arsenik och andra förhelsan skadliga ämnen, som bestämmer, att tullbetjente, jernvägstraiktjenstemän, kommunalstyrelser m. fl. skola på allt sätt öfvervaka, att denna stadgas föreskrifter iakttagas, men det icke lärer vara möjligt för dessa myndigheter att på ett tillfyllestgörande sätt fullgöra denna dem af Kongl. Maj:ts ålagda skyldighet, med mindre än att det finnes pålitliga kemister i landet, till hvilka de kunna vända sig för att få undersökningarne kostnadsfritt verkställda, ty i annat fall torde sådana icke komma att ske, har jag ansett, att ett särskildt anslag för detta ändamål borde ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Stats-Utskottet har emellertid ansett ett sådant anslag öfverflödigt, derföre att staten dels aflönar en så kallad rättskemist, dels anslagit medel till fyra agrikulturkemister. Nu är emellertid förhållandet, att rättskemisten bor i Stockholm och icke kan åläggas några undersökningar utan ersättning. Agrikulturkemisterne åter äro visserligen stationerade på landet, men deras åtgöranden är af helt annan natur än hvarom här är fråga, ty det är temligen olika att undersöka t. ex. gödningsämnen och dylikt och att ega den mångsidiga varukämedom, som fordras af sådana kemister, som jag här afser, och dessutom äro äfven dessa berättigade till ersättning för sina undersökningar. Behovvet kan sålunda på intet sätt anses fylldt genom de aflöningsbidrag staten lemnat till dessa kemister, och den s. k. giftstadgan kan anses som en död bokstaf, ända tills varuundersökningar kunna erhållas kostnadsfria och blifva genom auktoriteternas försorg verkställda i tullar och handelsbodar, såsom meningens synes vara i nämnda stadga, men dertill fordras extra anslag antingen till aflöning åt kemister eller till ersättning för undersökningar. Det är i synnerhet på landet, som faran för dessa förgiftningar och förfalskningar är störst. I de större städerna torde oftare analyser kunna erhållas, men på landsbygden är detta omöjligt; och då man känner hvilka massor af giftiga förnödenhetsvaror, som spridas omkring landet i form af tapeter, tyg, mattor, sjalar o. s. v., synes tiden vara inne att något göres för att minska eller förekomma de olyckor, som derigenom måste uppkomma. Vill man t. ex. på landet köpa en sjal, som ser misstänkt ut, och önskar densamma undersökt, så måste detta ske i Stockholm eller annan ort, der någon skicklig kemist finnes, och man måste för sådant ändamål skicka sjalen eller en bit deraf till honom för undersökning, hvarvid persedelu naturligtvis förderivas, och man kan derför vara öfvertygad att i 999 fall af 1,000 ingen utsätter sig för ett sådant kostsamt experiment, utan behåller sin sjal oundersökt och underkastar sig följderna. Då de flesta af de varor, hvarom här är fråga, importeras från utlandet, tror jag det bästa och mest verksamma medlet vara att angripa det onda — ty, mine Herrar, man kan med rätta anse saken som ett nationalondt — i tullarne, och jag hade derföre tänkt att anslaget, om det beviljas, skulle hufvudsakligen användas till varuundersökningar vid tullstationerna, och de kemister, som anställdes, skulle komma att subordinera under General-tullstyrelsen. Man kan sätta i fråga, huru vida det är statens skyldighet att åstadkomma sådana analyser eller sådana kontroller å födoämnen och andra varor. För min del anser jag detta vara det allmännas skyldighet. Man kan nemligen betrakta den nu

Anslag till fyra
rättskemister.

(Forts.)

Anslag till fyra
rättskemister.
(Forts.)

varande stora spridningen af förgiftade och förfalskade varor såsom en epidemi. Vid sådana vidtagas utomordentliga åtgärder, man anställer på allmän bekostnad läkare och gör hvad man kan för att förekomma smittans spridning, just därför att saken betraktas såsom en allmän angelägenhet; och jag kan icke se någon skilnad emellan en sjukdoms-epidemi och de sjukdomar, som uppkomma genom spridningen af för helsen skadliga förnödenhetsvaror, mot hvilka den enskilde har lika svårt att värja sig, som mot den smitta hon inandas under först nämnda epidemier.

Kostnaderna blifva derjemte ofantligt mycket mindre, och verkingen större, om kontrollen verkställes genom staten, än om hvar och en medlem i samhället skall, för att vara trygg, nödgas låta undersöka de flesta förnödenheter som erfordras i dagliga lifvet. Fördeladt på hvar och en af Sveriges invånare gör det anslag af 20,000 kronor jag begärt ej ens *ett halft öre* pr individ, hvilket torde kunna anses som billigt pris, då för detsamma faran för förgiftningar åtminstone borde betydligt minskas. I utlandet, der förhållandena äro ungefär enahanda med våra, har man på senare tiden vidtagit de mest energiska åtgärder. I Tyskland har rikskanslern föreslagit och af Riksdagen erhållit ett anslag till rättskemiska undersökningar i samma syftning som i min motion afses. I Paris hafva nyligen undersökningar i stor skala skett på vin med den påföljd, att 100,000-tals kannor förfalskadt vin, som befunnits skadligt för helsen, hafva kastats i Seinen; och Frankrikes inrikesminister har utfärdat ett cirkulär till alla prefekter att vidtaga de strängaste åtgärder för att förekomma sådana förfalskningar och förgiftningar. När man känner att konsumtionen af vin är många gånger större än produktionen af *verkligt* sådant, kan man lätt tänka sig, huru den vara, som går under detta namn och i hundra tusentals kannor årligen konsumeras af den svenska allmänheten, skall vara beskaffad. Jag tror därför att tiden är inne äfven för oss att åstadkomma liknande kontroller; och då frågan verkligen är af stor och allmän vigt, så hoppas jag, att Kammaren bifaller min motion.

Herr Widén: Ehuru jag för min del icke vill bestrida att förslaget kan hafva rätt goda skäl för sig, ber jag att få påpeka, att frågan icke torde kunna anses genom denna motion hafva fått en sådan utredning, att den är mogen till afgörande på det sätt, som motionären önskar. Det torde här vara mera af nöden än i många andra frågor, att en utredning erhålles från regeringens sida. Endast då kan man hafva säkerhet för, att full harmoni kommer att ega rum i de särskilda åtgärder, som från Riksdagens sida i denna sak redan blifvit vidtagna, och dem som ytterligare böra vidtagas. Då nu, såsom Utskottet anmärkt, Riksdagen år 1875 å Sundhetskollegii stat uppfört lön af 4,500 kronor till en rättskemist, samt senast församlade äfvensom denna Riksdag beviljat för hvarje af innevarande och nästkommande år ett belopp af 12,000 kronor att användas såsom bidrag till fyra kemiska stationer för jordbrukets och näringarnes behof, så torde man böra här se tiden an, innan något ytterligare steg tages. Jag vågar därför hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

*Anslag till fyra
rättskemister.
(Forts.)*

51:sta punkten.

Bifölls.

52:dra punkten.

Herr Wennerberg: Samma belopp, som de två föregående årens Riksdagar på Kongl. Maj:ts nådiga framställning beviljat till genomförande af en ny organisation för veterinärinrättningen i Skara, har nu åter af Kongl. Maj:t blifvit begärdt för detta ändamåls fullföljande, och Stats-Utskottet har äfven nu tillstyrkt bifall till den nådiga framställningen. Innan jag lemnar mitt bifall till denna Stats-Utskottets hemställan, vill jag likväl nämna några ord om den föga lyckliga ställning, hvari denna veterinärinrättning befinner sig, icke på grund af bristande tillgångar, utan derföre att tillgångarne, enligt min uppfattning, icke blifvit för det ifrågavarande ändamålet begagnade. Det förhåller sig nemligen så, att än i dag blott 3 lärare vid denna inrättning nödgas upprätthålla undervisningen i 18 teoretiska och 12 praktiska läroämnen. Det är rent af omöjligt, att detta skall kunna ske på ett tillfredsställande sätt, och hvarför det ännu skall så fortfara, är för mig alldeles obegripligt, då Riksdagen frukostigt bestått medel till aflönande af två nya lärare, eller tillsammans till fem. Jag vet mer än väl af de skrivelser, som Kongl. Maj:t aflåtit så väl till Sundhetskollegium som ock sedan till Statskontoret, att Herr Departementschefen anser, att, innan dessa lärare anställas, det vore nödigt att känna, huru vida elevantalet ökat sig, och huru vida eleverne med tillbörliga insigter för inträde i veterinärinrättningen der kunde åtnjuta den undervisning, som staten med sina anslag afser. Men i detta fall, liksom i många andra, är det mycket svårt att få en klar och tydlig skilnad på hvad som är orsak och hvad som är verkan. Det kan hända, att den ene anser verkan för orsak på icke mindre goda skäl, än en annan anser orsak för verkan. Det är temligen gifvet att, då en läroanstalt, som bör bedriva sin undervisning med ett visst antal lärare, får ett betydligt mindre, så kan den icke upprätthålla sitt anseende så, att den, som vill egna sig åt dess undervisning och genomgå anstalten, kan med fullt förtroende ingå i densamma. Dock har denna lilla veterinärinrättning 11 lärjungar, ett antal, som, jemfördt med det i Stockholms veterinärinstitut, icke är obetydligt. Af dessa hafva några genomgått femte och sjette klassen vid elementarläroverken. Om tillräckligt antal lärare funnes anställda i Skara, skulle för bildande af andra klassens veterinärer helt visst nöjaktig undervisning der kunna meddelas; och man skulle då med något skäl kunna hysa den förhopp-

*Anslag till
veterinärin-
rättningen i
Skara.*

Anslag till
veterinärin-
rättningen i
Skara.
(Forts.)

ning, att vid en blifvande farsot bland kreaturen det skulle finnas tillräckligt med veterinärkunniga personer för att hejda densamma. Nu måste man med största fruktan motse, att detta *icke* skulle låta sig göra, i fall en sådan olycka skulle inträffa, då det visat sig en ganska ringa tillväxt i det antal elever, som årligen går ut från veterinärinstitutet. Jag tror mig, utan att säga något för mycket, kunna påstå, att det är sanning i hvad den skicklige föreståndaren för nu ifrågavarande veterinärinrättning i ett bref till mig yttrat, att ställningen där odräglig och outhärdlig, ty då ynglingarne efter någon tids vistelse vid inrättningen komma till de ämnen, i hvilka det fordras särskildt bildade lärare, så finnas icke dessa, och de anse sig då till hälften bedragne i sina billiga fordringar på nöjaktig undervisning och lemna läroverket.

Meningen med mitt yttrande är tydlig och klar, nemligen en värdsam hemställan till Kongl. Maj:t, att de medel, som Riksdagen till veterinärinrättningens i Skara nytta och gagn meddelat, äfven måtte användas till det ändamål, hvarför de äro gifna.

Herr Widén: Som den föregående talaren icke framställt något yrkande, anser jag mig, utan vidare yttrande, kunna hemställa om bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

53:dje—56:te punkterna.

Bifölls.

57:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Grafström: Ehuru jag icke kan gilla de af Utskottet anförda motiv för afslag å den af mig i frågan väckta motion, kan jag likväl respektera dem, och jag har derfor nu uppträdt icke för att här framställa något yrkande, utan endast för att uttala min tacksamhet för det berömliga omdöme, Utskottet gifvit idiotföreningens vårdanstalt, ett omdöme som hos mig framkallat liflig förhoppning, att Kongl. Maj:t vid en kommande riksdag skall föreslå den förhöjning uti ifrågavarande anslag, hvarom idiotskolan genom mig redan vid denna riksdag väckt förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

Mom. c.

; Bifölls.

58:de—63:dje punkterna.

Biföllos.

Föredrogs Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. den 9 dennes bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner n:is 15 och 16 samt de delar af dess nådiga proposition n:o 1, som dermed stälts i förbindelse, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen.

Flere ledamöter begärde detta utlåtande å nyo på bordet; hvar-
efter Herr Grefven och Talmannen, med förmälan att Andra Kam-
maren redan beslutit företaga förevarande utlåtande till afgörande
Fredagen den 20 dennes, föreslog, att Första Kammaren måtte fatta
enahanda beslut och till följd deraf förordna, att utlåtandet skulle
uppföras främst på nämnde dags föredragningslista; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

O. Brakel.
